

Gençlerin Kızılıcak Şerbeti Dizisindeki Karakterleri ve Olayları Dini Değerler Açısından Yorumlamaları

Handan YALVAÇ ARICI¹ ve Hacer ÇETİN²

Öz

Son yıllarda, geniş izleyici kitlesine ulaşarak toplumsal düzlemde çeşitli tartışmalara zemin hazırlayan Kızılıcak Şerbeti adlı televizyon dizisi, Türkiye’de popüler kültürün ve medyanın toplumsal temsil pratikleri bağlamında incelenmeye değer önemli bir görsel medya ürünü olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmada gençlerin, muhafazakâr tema üzerine kurgulanmış Kızılıcak Şerbeti dizisini dinî değerler açısından nasıl yorumladıkları anlaşılmak istenmektedir. Nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik (olgubilimsel) bir çalışma olarak tasarlanmış olan çalışmada İstanbul’da ikamet eden 2000-2010 yılları arasında doğmuş olan, 16’sı kadın, 6’sı erkek toplam 22 katılımcı ile görüşülmüştür. Katılımcıların tamamı farklı platformlar üzerinde diziyi düzenli takip eden kişilerden oluşmaktadır. Görüşmeler sonucunda katılımcıların diziyi kadın algısı, din ve değer algısı, siyasi ve dini söylemler, giyim-kuşam tercihleri, yaşam biçimleri, önyargılar ve toplum baskısı, kimlik ve cinsiyet söylemleri gibi birçok açıdan derinlemesine irdeledikleri, eleştirel bir bakışla sorguladıkları görülmüştür. Katılımcıların diziyi dair farkındalıklarının yüksek olduğunu gözlemlenmiştir. Elde edilen veriler, gençlerin “Kızılıcak Şerbeti Dizisine İlgisi” ve “Gençlerin Dizi Hakkında Görüşleri” olmak üzere iki tema hâlinde ele alınmıştır. Çalışmada gençlerin çoğunluğunun Kızılıcak Şerbeti dizisini beğendikleri ve takip etmeye çalıştıkları buna mukabil dizide dini değerlere önem verilmediğini düşündükleri, diziyi din ve değerlere uygun bulmadıkları, karakterlerin söylem ve eylemlerini tutarları görmedikleri gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Bilimleri, Kızılıcak Şerbeti, Diziler, Değerler, Dini Değerler

Young People’s Interpretation of Characters and Events in the Series Kızılıcak Şerbeti from the Perspective of Religious Values

Abstract

In recent years, the television series *Kızılıcak Şerbeti* (Cranberry Sorbet) has garnered a substantial viewership and become a focal point of public debate, positioning it as a significant visual media artifact within the context of popular culture and socio-cultural representation practices in Turkey. This study seeks to explore how young individuals interpret the series, which is constructed around a conservative thematic framework, particularly in relation to religious values. Employing a phenomenological qualitative research design, the study was conducted with 22 participants (16 female and 6 male) born between 2000 and 2010 and residing in Istanbul. All participants were regular viewers of the series through various media platforms. The findings reveal that participants engaged with the series through a multifaceted and critical lens, addressing themes such as perceptions of womanhood, religion and value systems, political and religious discourses, dress codes, lifestyle choices, social prejudices and pressures, as well as identity and gender narratives. Participants demonstrated a high level of awareness and critical engagement with the content. The collected data were analyzed under two main thematic categories: “Youth Engagement with Kızılıcak Şerbeti” and “Youth Perceptions of the Series.” While the majority of participants expressed appreciation for the series and attempted to follow it regularly, they simultaneously conveyed the view that the series did not accord sufficient significance to religious values. Furthermore, they perceived a lack of coherence between the characters’ discourse and actions, and did not find the overall narrative to be aligned with religious or moral frameworks.

Keywords: Religious Studies, Kızılıcak Şerbeti, TV Series, Values, Religious Values

Atıf İçin / Please Cite As:

Yalvaç Arıcı, H. ve Çetin, H. (2025). Gençlerin Kızılıcak Şerbeti Dizisindeki karakterleri ve olayları dini değerler açısından yorumlamaları. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14 (4), 1324-1345. doi:10.33206/mjss.1618493

Geliş Tarihi / Received Date: 12.01.2025

Kabul Tarihi / Accepted Date: 31.08.2025

¹ Doç. Dr. – Türkiye, Bağımsız Araştırmacı, handanyalvac1453@gmail.com,

 ORCID: 0000-0003-4179-3919

² Dr. – Türkiye, MEB, hacercetin66@gmail.com,

 ORCID: 0000-0002-2044-7913

Giriş

20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan televizyon teknolojisinin ilk dönemlerinde teknik sınırlılıklar ve altyapı eksiklikleri nedeniyle sınırlı ve kesintili bir yayın süreciyle ilerlediği bilinmektedir. Ancak zamanla teknolojik imkanların gelişmesi ve bu teknolojiyi destekleyen kurumsal ve yapısal oluşumların güçlenmesiyle birlikte, televizyon hem üretim hem de dağıtım biçimleri açısından köklü bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu dönüşüm, televizyonun yalnızca bir iletişim aracı olmaktan çıkararak, kültürel ve toplumsal yaşamın merkezi bir bileşeni hâline gelmesine neden olmuştur (Akpınar, 2021, 82). Türkiye’de internet teknolojilerindeki ilerlemeler ve  evrimi i platformların toplumsal düzeyde geniş bir yaygınlığa ulaşması televizyon yayıncılığında yapısal ve işlevsel düzeyde köklü bir dönüşüm yaşamasına neden olmuştur. Bu dönüşüm süreci, 1990’lı yılların sonlarında televizyon kanallarının kurumsal internet sitelerini oluşturmasıyla birlikte başlamış ve dijitalleşme yönünde ilk adımlar atılmıştır. Özellikle YouTube ve Twitter gibi sosyal medya platformlarında televizyon kanallarının resmi hesaplar açarak içerik paylaşımına yönelmeleri, yayıncılığın dijital ortama evrilmesinde etkili olmuştur. Bu gelişmelerin sonucu olarak, televizyon yayıncılığı yalnızca geleneksel yayın ağlarıyla sınırlı kalmayıp cep telefonu, bilgisayar ve tablet gibi çoklu dijital cihazlar aracılığıyla erişilebilen  evrimi i video izleme platformlarına da ihtiyaç duymaya başlamıştır. Bu bağlamda, geleneksel televizyon için üretilen içeriklerin dijital mecralara aktarılması, yayıncılık pratiklerinin merkezinde yer almaya başlamıştır (Dikmen, 2017, s. 436–445). T  K’in 2024 yılının ilk çeyreğine ilişkin yayınladığı "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması" verilerine göre, internet kullanan bireylerin kişisel kullanım amaçları arasında dijital mecralar üzerinden televizyon içeriği izleme davranışı önemli bir yer tutmaktadır. Verilere göre, bireylerin %47,9’u interneti televizyon programları, diziler, haber bültenleri veya diğer görsel-işitsel medya içeriklerini izlemek amaçıyla kullanmaktadır. Bu oran, dijitalleşmenin medya tüketim alışkanlıklarını nasıl dönüştürdüğünü ortaya koymakta; geleneksel televizyon izleme pratiklerinin, giderek daha fazla sayıda birey tarafından  evrimi i platformlar aracılığıyla gerçekleştirildiğini göstermektedir (T  K, 2024).

Televizyon dizileri insanların zamanlarının büyük bir kısmını ayırdığı önemli bir içerik türüdür. Televizyon yayınları popüler bir kültür oluşturarak toplum üzerinde belirleyici bir etki alanı oluşurmaktadır (Farhan & Karakoç, 2020, 71). Televizyon dizileri toplumun hemen hemen her kesimine hitap eden yayınlardır. Diziler “*bütünlüklü bir hik yeyi belli sayıdaki bölüme yayararak anlatan seriyaller ya da bütünlüklü bir öyküyü çok daha uzun bir s reye yayararak yan öyküler ve yeni katılmalarla iki üç yıl devam ettiren seriyaller*” olarak tanımlanmaktadır ( elenk, 2005, s. 290-291). Televizyon içerikleri arasında en yaygın ve izleyici nezdinde en fazla rağbet gören tür, dramatik anlatılardır. Dramatik anlatılar, televizyon yayıncılığında diğer türlere kıyasla daha geniş bir yer kaplamakta ve içerik üretiminde belirleyici bir rol üstlenmektedir. Günlük dilde genellikle “dizi” olarak adlandırılan bu yapımlar, aslında biçimsel ve yapısal özellikleri bakımından üç ana grupta incelenmektedir: seriler, seriyaller ve süren seriyaller s rekliiliğini sağlamak ve izleyici bağlılığını artırmak adına önemli bir dramatik strateji olarak öne çıkmaktadır. Seriler, çoğunlukla haftalık olarak yayınlanan ve her bir bölümde kendi içinde tamamlanan bir olay örgüsüne sahip olan yapımlardır. Her ne kadar bu tür diziler çok sayıda bölüm ve sezondan oluşabilse de her bölüm izleyiciye bağımsız bir hik ye sunar. Durum komedileri ve polisiye diziler bu kategoriye örnek olarak gösterilebilir. Seriyaller, günümüzde sıklıkla “mini dizi” olarak tanımlanan yapımlardır. Bu türde anlatı, sınırlı sayıda bölüme yayılan bütüncül bir hik yeye dayanır. Olay  rg s , kısa sürede tamamlanarak izleyiciye bütünlüklü bir anlatı deneyimi sunar. Süren seriyaller ise, anlatının uzun vadeli olarak inşa edildiği, bölümler arası s rekliiliğin ve dramatik gelişimin belirgin olduğu bir türüdür. Bu yapımlarda hik ye, birçok bölüme yayılarak zaman içinde derinleştirilir; ancak anlatının sonuna geldiğinde izleyicinin hik yenin başlangıcını net bir şekilde hatırlaması çoğu zaman mümkün olmaz. Bu tür, özellikle dramatik dizilerin temel yapısını oluşurmaktadır (Cereci, 2014, s.4;  zel & Durmaz, 2021, 366).

Televizyon dizileri, genellikle ana bir karakterin yaşamında meydana gelen olayların anlatıldığı dramatik yapımlardır. İzleyiciler, bu karakterin yaşantısına tanıklık ederek, onun deneyimlerini ve karşılaştığı durumları kendi ahlaki değerleri doğrultusunda değerlendirme imkânı bulmaktadırlar. Bu süreç, izleyicinin kendisini dizideki karakterlerle  zdeleştirmesine veya karakterlerin niteliklerini ve yaşadıkları olayları kendi hayatıyla karşılaştırmasına olanak tanımaktadır. Böylelikle izleyici ile anlatı arasında duygusal ve düşünsel bir bağ kurulmakta, bu da dizi izleme deneyimini daha anlamlı ve etkileyici hâle getirmektedir (Fidan, 2018, 128). Diziler izleyicilere farklı dünyaları keşfetme ve karakterlerle empati kurma fırsatı sağlayarak sosyal etkileşimi artırabilmektedir. Kimi zaman gündemi takip etmek, kimi zaman boş zaman etkinliği olarak oldukça uzun sayılabilecek vakitler TV dizilerine ayrılabilmekte ve bu yayınlar severek izlenmektedir ( st ndağ & Doğan, 2016, s.78). Son yıllarda dijital platformların yaygınlaşması, televizyon

dizilerinin izlenme alışkanlıklarında köklü değişimlere yol açmıştır. Geleneksel televizyon yayıncılığına kıyasla, dijital platformlar kullanıcılarına istedikleri zaman ve istedikleri yerde içerik izleme imkânı sunarak erişilebilirliği büyük ölçüde artırmıştır. Bu durum, hem izleyicilerin dizilerden haberdar olmasını kolaylaştırmakta hem de dizi takip oranlarının kayda değer bir şekilde yükselmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca, dijital platformların içerik öneri algoritmaları, bireylerin ilgi alanlarına uygun dizileri keşfetmelerine olanak tanıırken, sosyal medya ve çevrimiçi topluluklar da popüler yapımların hızla yayılmasını desteklemektedir (Kuyucu, 2019, s. 591).

Dizilerin ve dizilerin verdiği mesajların birey ve toplumu etkilediği, gençlerin hayat anlayışlarını şekillendirdiği görülmektedir. Öyle ki dizi filmler, izleyici kitlesine örnek modeller sunabildiği gibi bireylerin satın alacağı ürünleri seçebilmesinde, yiyecekten giyeceğe kadar hayata dair birçok alanda verilen kararlarda etkili olmaktadır (Gülbuğ, 2007, s. 89-94). Yapılan araştırmalar bilgilendirici, doğru ve gerçekçi olması yönüyle yayınların olumlu etkilerinin ortaya çıkacağını belirtmekle birlikte birçok olumsuz sonuçlara da işaret etmektedir (Bahadır, 2005, s. 47-59). (Can, 2019, s. 82) araştırmasında televizyon dizilerinin genç izleyiciler üzerindeki etkisini anlamada önemli ipuçları sunmakta ve öğrencilerin medya tüketim alışkanlıklarının davranışsal ve tutumsal sonuçları üzerine dikkat çekmektedir. Ayrıca TV yayınlarının taklitçi ve konformizm temelli bir kişilik yapısını besleyen, edilgen bir yaşam biçimine neden olduğu da yapılan araştırmalarda görülmektedir (Erjem & Çağlayandereli, 2006, 28). Dizilerdeki karakter ve olaylar izleyicilerin konuşma tarzı, giyim tarzı oluşturmaları, tüketim ürünlerine yönelmesi gibi hayatın birçok alanında etkili olmasının yanı sıra turistik gezi kararlarında dahi önemli etkisi bulunduğu anlaşılmaktadır (Şahbaz & Kılıçlar, 2007, s. 38-39).

TV yayınlarının bilhassa yetişmekte olan nesil üzerinde lüks tüketim, taklit, argo kullanımı, cinsellik (Semerci & Kalçık, 2017, s. 256-258), saldırganlık, şiddet (RTÜK, 2020, s. 27) gibi olumsuz etkileri olmaktadır. Gelişimsel süreçteki bireylerin, özellikle ergenlik döneminde kimlik inşasına yönelik arayışlar çerçevesinde özdeşim kurdukları kişi ya da karakterlerle yalnızca duygusal bir bağ geliştirmekle kalmamakta; aynı zamanda bu figürlerin yaşam tarzlarını, giyim biçimlerini, ahlaki tutumlarını ve değer yargılarını da içselleştirerek onlarla benzeşme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, bireyin sosyal kimliğinin şekillenmesinde medya temsillerinin etkili bir rol oynadığını ve gençlerin medya aracılığıyla sunulan kimlik modellerini bir referans noktası olarak benimsediklerini göstermektedir (Macit, 2014). Bu da beraberinde yaşamın gerçeklerini reddetme, özentî, sanal tasavvurlar geliştirme, şartsız kayıtsız kabul ve anlam kaybı gibi sorunları beraberinde getirmektedir. Böylelikle aile ve toplumsal yapıda bozulmalara neden olmaktadır (Zavalsız & Dağcı, 2019, s. 198-199). "Kızılıcak Şerbeti" dizisi, ilk sezonunda ABC1 kategorisinde 10,20 reyting ortalaması ile en çok izlenen yapımlar arasında yer almış, ikinci sezonuna 15 Eylül 2023 tarihinde başlayan dizi, 44. bölümünde 12,29 reytingle en yüksek izlenme oranına ulaşmıştır. Bu izlenme oranları, dizinin geniş bir izleyici kitlesi tarafından takip edildiğini göstermektedir (BoxofficeTurkey, 2024). Dolayısıyla Kızılıcak Şerbeti dizisinin, konusu, karakterleri, olay ve olgularının yetişmekte olan nesil üzerine etkileri bulunmaktadır. Çalışmanın amacı gençlerin "Kızılıcak Şerbeti" dizisindeki karakter ve olayları din ve değerler açısından nasıl değerlendirdiklerinin tespit edilmesidir. Ayrıca bu araştırma, dizideki karakterlerin ve olayların genç izleyici kitlesi üzerinde nasıl bir etki bıraktığını ve gençlerin dini algı ve değerlerini nasıl etkilediğini anlamayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada cevabı aranan sorular şunlardır:

Gençler;

- dizide sunulan muhafazakârlık anlayışını nasıl değerlendiriyorlar?
- dizinin hangi mesajları verdiğini düşünüyorlar?
- dizide dini değerlere önem verildiğini düşünüyor mu?
- dizide yer alan dini söylem ve eylemleri nasıl değerlendiriyor?

Amaç ve Önem

Popüler algı ve kültürler yetişmekte olan nesil üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Yetişmekte olan nesil popüler kültürden etkilenmekle birlikte dayatılan algı ve kültür karşısında kendisini konumlandırmaya çalışmaktadır. Bilhassa son dönemlerde gençler bu durumla sık sık karşı karşıya kalmaktadır. Genç kuşaklar bilgi, teknoloji, iletişim ve yayınlar kanalıyla oluşan gündemle bir etkileşim içine girmektedir. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından gerçekleştirilen araştırmaya göre, toplumun haber yayınlarını takiben en çok izlediği program türü yerli dizilerdir (RTÜK, 2018, s. 14). Bu bulgu, yerli dizilerin toplum

nezdindeki popülerliğini ve izleyici kitlesinin genişliğini ortaya koymaktadır. Yerli dizilerin geniş bir izleyici kitlesi tarafından takip edilmesi, bu program türünün kültürel ve sosyal etkilerini anlamak adına önemli ipuçları sunmaktadır. Bu veri, yerli dizilerin izleyici eēilimleri üzerindeki belirgin etkisini göstermektedir. Genç kuşaklar bilgi, teknoloji, iletişim ve yayınlar kanalıyla oluşan gündemle bir etkileşim içine girmektedir. Muhafazakâr tipolojiler üzerinden gündemde olan Kızılı k şerbeti dizisi ve etkileri açılarından incelenmiştir. Dizi kadın olgusu, dindarlıēın dönüşümü, geleneksel ve seküler aile yapıları, TV dizilerinin etkileri, medya ve toplum üzerine etkileri, farklı yaşam tarzları gibi konular çerçevesinde atuf alan yapımlardan biri olmuştur.³

Muhafazakâr tipolojiler üzerinden gündemde olan Kızılı k şerbeti dizisi ve etkileri birçok açıdan incelenmektedir. Ancak bu dizinin karakterleri ve olaylarının gençlerin dini algı ve deēerlerini nasıl etkilediēi konusu ile ilgili fazla çalışma bulunmamaktadır. Oysa bu dizide sunulan karakterlerde din ve deēer algılarına dair olgu, olay ve yaşantılara sıklıkla yer verilmektedir. Bir dizinin karakterlerinin ve olaylarının gençlerin dini algı ve deēerlerini nasıl etkilediēi konusu, gençlerin sosyal ve kültürel gelişiminde medyanın oynadıēı rolü anlamak açısından önemlidir. Günümüzde gençler, dijital içeriklere yoēun bir şekilde maruz kalmakta ve bu içerikler, bireylerin deēer yargılarını, davranışlarını ve dini inançlarını şekillendirme potansiyeline sahiptir. Din ve ahlak alanındaki çeşitli konu ve meselelerin televizyon ve sosyal medya platformlarında yaygın biçimde tartışılması, paylaşılması ve yorumlanması kitleler üzerinde etkili olmaktadır. Bireylerin dünyaya bakışlarını şekillendirmede televizyon gibi tek yönlü iletişim araçlarından daha çok kullanıcılara aktif olma imkânı veren sosyal medya platformlarının etkili olduēu görülmektedir. Aynı zamanda televizyon dizilerine sosyal medya platformlarından erişilebilmesi ya da Reels platformları ile dizilerden kesitlerin ekranlara düşmesi bireylerin ilgilerini çekmektedir. Özellikle bu etkileşimin en yoēun hissedildiēi kitle, ergenlik dönemi ve sonrası sosyal kimlik gelişimini sürdüren gençler olarak öne çıkmaktadır (şener, 2021; Arıcan & Yalvaç Arıcı, 2021; Kandemir & Toprak, 2023). Türkiye’de Dini Hayat Araştırması, katılımcıların %90’ından fazlasının dini bilgilerini 16 yaş ve öncesinde edindiēini ortaya koymuştur. Bu bulgu, genç yaşlarda edinilen dini bilgi ve deēerlerin bireylerin dini algıları üzerinde önemli ve kalıcı bir etkisi olduēunu göstermektedir. Bu baēlamda, sosyal medyada karşılaşılan dini içeriklerin ya da TV dizilerinden kısa kesitlerin gençlerin dini algılarını nasıl etkilediēini incelemek, onların deēerler dünyasını şekillendiren unsurların anlaşılması açısından oldukça önemlidir. Gençlerin sosyal medya aracılıēıyla dini bilgiler ve ahlaki deēerlerle tanıştıkları bu dinamik ortamda, erken yaşlarda edinilen dini bilgilerin s rekliliēi ve gelişimi üzerine yapılan çalışmalar, sosyal medyanın dini deēerlerin aktarımında ne ölçüde etkili olduēunu ortaya koymaktadır (D B, 2014, s. 112).

Bir dizideki karakterlerin davranışları ve dini temsiller, gençlerin kendi dini algılarını nasıl oluşturdukları ve yorumladıkları üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olabilmektedir. Kızılı k şerbeti dizisinde sunulan karakterlerde din ve deēer algılarına dair olgu, olay ve yaşantılara sıklıkla yer verilmektedir. Dizide yer verilen dini olgu, karakterler toplumun gündemine girmiş, sosyal medya aēlarında olumlu veya olumsuz birçok etkileşime neden olmuştur. Kişiler, giyimleri veya söylemleri ile gündelik hayatta yer edinmiş, yetişkinler ve gençler üzerinde görünür etkiler oluşturmuştur. Karakterlerin kıyafetleri veya söylemleri, kullandıkları başörtüsü gibi dini unsurlara ait birçok alan, pazar oluşmaya başlamıştır. Bu sebeple dizinin bireysel ve toplumsal yansımalarını tespit etmek ve dini olay ve olguların, deēerlerin toplum üzerindeki etkilerini anlamak önemli hâle gelmiştir. Nitekim dizi dini, kültürel dinamiklere dair birçok mesaj taşımaktadır. Aynı şekilde dizide karakterlerin inançları ve deēerlerine vurgu yapılmakta, kişilik gelişimleri ve çatışmalarına yer verilmektedir. “Bu durum, dizide toplumun din ile olan ilişkisini karakterler üzerinden empatik ya da eleştirel bir perspektiften deēerlendirme becerisini; din ve deēer olgusunun temsil ediliş biçimlerine ilişkin kavrayışı; kültürel çeşitlilik ve çatışmaların anlaşılmasını; ayrıca medyada dinî unsurların hangi yönleriyle görünür kılındıēına dair farkındalıēın gelişimini etkileyebilir ve şekillendirebilir.

Bu çalışmanın temel amacı, gençlerin Kızılı k şerbeti dizisini dinî deēerler perspektifinden nasıl yorumladıklarını anlamaktır. Araştırma, aynı zamanda dizide yer alan olayların ve karakterlerin gençlerin dinî algıları ve deēer yargıları üzerindeki etkilerini belirlemeyi hedeflemektedir. Çalışmanın alt amaçlarından

³ Ayyıldız, ř. (2023). “Mütedeyyin kentli kimliēinin mek nsal izdüşümü: kızılı k şerbeti dizisi  rneēi”, *International Journal of Social Sciences Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 7/31, 132-159; Karakoyunlu, B. (2023). “The production of secular, religious and fluid religious identity through daily life practices: example of Kızılıık şerbeti (Cranberry Sorbet) Serial”, *Eskişeni* 50, 747-768; Krijnen, T. & Verboord, M. (2026). “TV genres’ moral value: The moral reflection of segmented TV audiences” *The Social Science Journal* 53/4, 417-426; Arslan, ř., & Temel, M. (2023). Self Oryantalist İşlamofobik Söylemin Medyatik Görünümü: Kızılı k şerbeti Dizisi  rneēi. *Bilimname* (50), 37-60; Memiş Doēan, M. (2023). Boş Zaman Etkinliēi Olarak Geleneksel Medyada Muhafazakâr Kimlikler: “Ömer” ve “Kızılı k şerbeti” Dizisi  zerine Bir İnceleme. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences*, 6(2), 415-427.

biri, dizide temsil edilen muhafazakârlık olgusunun gençler tarafından nasıl algılandığını ve yorumlandığını ortaya koymaktır. Bu bağlamda, muhafazakâr temsillerin genç bireylerin bireysel ve toplumsal değerleri üzerindeki etkileri incelenerek bu durumun gençler ve toplum açısından taşıdığı önem ve anlam analiz edilmeye çalışılmaktadır. Araştırmanın sonuçları, bu dizinin gençlerin değer sistemleri üzerindeki rolüne dair önemli ipuçları sunmayı hedeflemektedir. Çalışmanın bu konudaki boşluğu dolduracağı, dizinin din ve değer algısına etkileri üzerine bireysel ve toplumsal bir bilinç oluşturulmasına katkı sunacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma, nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenolojik (olgubilimsel) bir yaklaşım temelinde tasarlanmıştır. Fenomenolojik desen, bireylerin deneyimledikleri olayları, durumları, algıları veya yönelimleri anlamlandırma süreçlerine odaklanarak bu olguların derinlemesine incelenmesine imkân tanımaktadır. Özellikle dış dünyada gözlemlenebilen ancak anlamı tam olarak kavranamayan veya açıklanması güç olan deneyimlerin ve algıların araştırılmasında etkili bir yöntemdir. Az sayıda kişinin deneyimleri ile yapılan bu çalışma türünde araştırmacı elde ettiği veriler yoluyla araştırmada ulaşmak istediği amaca ulaşmış olur (Creswell, 2014, s. 42). Bu yaklaşım, bireylerin söz konusu olgulara yükledikleri öznel anlamları ortaya çıkarmayı ve bu anlamların ortak veya farklı yönlerini belirlemeyi hedefler. Fenomenolojik yaklaşımla dünyayı anlamlandırmak için deneyimlenen fenomenlerin nasıl bir araya getirildiği, nasıl algılandığı ve yorumlandığı üzerinde odaklanılmaktadır (Patton, 2018, s. 106). Fenomenoloji araştırma deseni, bireylerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları olaylar, deneyimler, algılar veya durumlar gibi tanıdık ancak derinlemesine anlamını bilmedikleri olguları incelemeyi amaçlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 69). Bu yaklaşım, bireylerin yaşadıkları deneyimlerin özünü anlamaya yönelik bir çaba olarak şekillenir. Fenomenolojik çalışmalar, bireysel yaşantılar üzerinden sosyal, kültürel ve psikolojik dinamiklere dair daha geniş ve derin bir anlayış geliştirmeyi sağlar. Araştırmacılar, bu yöntemde katılımcıların yaşantılarını, düşüncelerini ve hissettiklerini anlamak için onların kendi ifadelerine başvurur ve bu ifadeler üzerinden kavramsal analizler gerçekleştirir. Bu bağlamda, fenomenolojik yaklaşım, bireylerin yaşadıkları deneyimleri nasıl algıladıklarını, bu deneyimlere nasıl anlam yüklediklerini ve söz konusu olgularla nasıl ilişki kurduklarını derinlemesine inceleme imkânı sunar. Özellikle bireysel ve sosyal gerçekliklerin anlamlandırılma biçimlerine dair içsel bir bakış sağlayan bu yaklaşım, araştırma konusu olan televizyon dizisinin genç bireyler üzerindeki etkilerini daha bütüncül bir çerçevede analiz etmeye imkân tanımaktadır.

Araştırmanın bu yöntemle gerçekleştirilmesi, yalnızca gençlerin Kızılıcak Şerbeti dizisini nasıl yorumladıklarını değil, aynı zamanda dizide temsil edilen muhafazakârlık anlayışının gençlerin dini değerleri, kimlik inşaları ve toplumsal algıları üzerindeki yansımalarının da çok boyutlu biçimde değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Bu çerçevede fenomenolojik yöntem, araştırmacının katılımcıların öznel dünyalarına nüfuz etmesini sağlayarak, dizinin içerdiği semboller, temsiller ve söylemlerin genç bireylerde nasıl karşılık bulduğunu daha derinlikli ve bağlamsal bir biçimde ortaya koymasına katkı sunmaktadır. Böylelikle hem medya temsilleri hem de dinî ve kültürel değerlerle kurulan bireysel ilişkiler, bilimsel veriler ışığında daha açıklayıcı bir biçimde değerlendirilebilmektedir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun oluşturulmasında, araştırma konusu ile ilgili zengin bilgi sağlayabilecek bireylerin belirlenmesi amacıyla, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme tekniği tercih edilmiştir. Bu yöntem, araştırmanın gereksinimlerine uygun katılımcıları belirleyerek veri toplama sürecinde daha derinlemesine bilgi edinmeyi hedeflemektedir. İlgilenilen konu hakkında bilgi ve deneyim sahibi bireylerin ya da grupların tanımlanması ve seçilmesi süreci, amaçlı örnekleme yöntemlerinin temel bir bileşenidir. Bu yaklaşım, araştırmacının araştırma sorusuna yönelik en uygun ve bilgili katılımcıları seçmesine olanak tanır, böylece veri toplama sürecinin daha verimli ve anlamlı hale gelmesi sağlanır (Palinkas vdğr., 2015, 536). Kartopu örnekleme, belirli özelliklere sahip bireylerin araştırmaya dahil edilmesinde etkili bir strateji olarak öne çıkar. Bu yöntemde, başlangıçta belirlenen katılımcılar, benzer niteliklere sahip diğer potansiyel katılımcılara ulaşılmasını sağlayarak araştırmanın hedef kitlesine uygun bir örnekleme oluşturulmasına katkıda bulunurlar (Noy, 2008, 327-328). Böylece, özellikle ulaşılması zor veya dağınık bir şekilde bulunan grupların araştırmaya dahil edilmesi mümkün hâle gelmektedir. Bu bağlamda, çalışma grubu İstanbul'da ikamet eden ve 2000-2010 yılları arasında doğmuş olan toplam 22 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların demografik özellikleri, grubun çeşitliliğini ve araştırma bağlamına uygunluğunu sağlamak amacıyla özenle yapılandırılmıştır. Katılımcıların 3'ü ortaokul, 9'u lise eğitimine devam eden, 4'ü lise mezunu, 5'i üniversite öğrencisi ve 1'i üniversite mezunudur. Bu dağılım, eğitim düzeyi açısından farklı yaş grupları ve öğrenim

süreçlerini kapsayan bir yelpaze sunmaktadır. Böylelikle çalışma grubunda farklı perspektiflerin araştırılmasına olanak tanımıştır. Bu yöntemin tercih edilmesi, hem araştırmanın hedeflediği spesifik özelliklere sahip bireylere ulaşmayı kolaylaştırmakta hem de belirli bir toplumsal veya kültürel bağlamda bu bireylerin algı, deneyim ve değerlerini derinlemesine incelemek için uygun bir zemin sunmaktadır. Çalışmada toplam 22 katılımcı ile görüşülmüş, katılımcıların yaş aralıkları 14 ile 24 arasında farklılık göstermektedir.

Tablo 1. Katılımcı Profili

Katılımcı	Cinsiyet	Doğum Yılı	Okul Türü
K1	Kadın	2007	Meslek Lisesi
K2	Kadın	2006	İmam Hatip Lisesi
K3	Kadın	2003	Lise Mezunu
K4	Erkek	2006	İmam Hatip Lisesi
K5	Kadın	2010	Ortaokul 8. sınıf
K6	Kadın	2004	Lise Mezunu
K7	Kadın	2005	Lise Mezunu
K8	Erkek	2007	İmam Hatip Lisesi
K9	Kadın	2007	Anadolu Lisesi
K10	Kadın	2004	Üniversite
K11	Kadın	2009	Lise Mezunu
K12	Erkek	2009	İmam Hatip Lisesi
K13	Kadın	2001	Üniversite
K14	Kadın	2004	Üniversite
K15	Kadın	2002	Üniversite
K16	Erkek	2001	Üniversite
K17	Kadın	2010	Ortaokul 8. sınıf
K18	Kadın	2006	Anadolu Lisesi
K19	Erkek	2008	Anadolu Lisesi
K20	Kadın	2000	Üniversite Mezunu
K21	Kadın	2009	İmam Hatip Lisesi
K22	Erkek	2010	Ortaokul 8. sınıf

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanması sürecinde nitel araştırma tekniklerinden mülakat yöntemi kullanılmıştır. Derinlemesine görüşme yöntemi, katılımcıların neyi, neden ve nasıl düşündüklerini ortaya koyan ve araştırılan konu ile ilgili olarak duygu, tutum, deneyimlerin, tanımlamaların neler olduğunu ortaya çıkaran bir yöntemdir (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 130). Derinlemesine görüşme yapılarak katılımcıların neyi, neden ve nasıl düşündüklerini ortaya koyan ve araştırılan konu ile ilgili olarak duygu, tutum, deneyimlerin, tanımlamaların neler olduğunu ortaya çıkarmak istenmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 130). Mülakat soruları hazırlanmadan önce konuyla ilgili alanyazın taraması ve uzman görüşüne müracaat edilmiştir. Hazırlanan mülakat formunda kişisel bilgilerin bulunduğu kişisel bilgi formuna ve konuyla ilgili sorulara yer verilmiştir. Katılımcıların cevaplarına göre soruların yeniden şekillendirilmesine imkân vermek için yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular hazırlanmıştır. Çalışmanın etik kurul onayı 28.02.2024 tarihinde Selçuk Üniversitesi'nden (Evrak Sayısı: E.712536) alınmış, etik kurul izni alındıktan sonra katılımcılarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin tamamı 29.02.2024- 18.08.2024 tarihleri arasında yüz yüze ve Zoom vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecinde 15 katılımcı ile yüz yüze, 7 katılımcı ile zoom üzerinden görüşülmüştür. Katılımcılara duygu ve düşüncelerini rahatça ifade edebilecekleri 15 soru yöneltilmiş, katılımcıların izinleri alınmak şartıyla mülakatlar kayıt altına alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma sürecinde gerçekleştirilen mülakatlar tamamlandıktan sonra, elde edilen ses kayıtları araştırmacı tarafından dikkatli bir şekilde deşifre edilmiştir. Bu süreçte, katılımcıların kimlik bilgileri gizlilik ilkesine uygun olarak korunmuş ve her katılımcıya anonim bir kimlik atanmıştır. Bu doğrultuda, katılımcılar sırasıyla K1, K2, K3... şeklinde kodlanmıştır. Anonimleştirme süreci, etik kurallara bağlı kalınarak bireylerin mahremiyetini koruma ve araştırmanın bilimsel geçerliliğini sağlama amacı taşımaktadır. Deşifre edilen verilerin analizi sürecinde verilerin niteliklerine uygun olarak MAXQDA 2024 Pro nitel analiz yazılımı kullanılarak yürütülmüştür. Bu yazılım, büyük ölçekli nitel verilerin yönetimini kolaylaştırmak, verilerin görselleştirilmesini sağlamak ve analiz sürecinde bilimsel titizliği artırmak için etkili bir araç olarak tercih edilmiştir. Veri analizi sırasında, mülakatlardan elde edilen ham veriler önce detaylı bir incelemeye tabi tutulmuş, ardından veriler içinde benzer veya ortak nitelikler taşıyan unsurlar tespit edilerek kod listeleri oluşturulmuştur. Kodlama sürecinde, her bir veri parçasının içerdiği anlam ve bağlam dikkate

alınmış, bu kodlar daha sonra ilişkili kategoriler ve temalar hâlinde düzenlenmiştir. Tematik çerçeve oluşturulduktan sonra, ortaya çıkan temalar arasındaki ilişkiler, araştırma soruları doğrultusunda değerlendirilmiştir. Araştırmanın bulgularının görselleştirilmesi amacıyla, analiz sürecine ait şekiller, tablolar, kavram haritaları ve matrisler hazırlanmıştır. Bu görsel materyaller, veriler arasında ilişki kurmayı kolaylaştırmış ve bulguların daha sistematik bir şekilde sunulmasına olanak tanımıştır. Kavram haritaları ve matrisler ile temalar arasındaki bağlantıları ve örüntüleri daha net bir şekilde ortaya koyarken tablolar ve şekiller ise verilerin hem niceliksel hem de niteliksel yönlerini açıklamak için kullanılmıştır. Bu yaklaşımlar, çalışmanın bulgularını daha anlaşılır ve akademik bir biçimde sunmayı mümkün kılmıştır.

Bulgular

Araştırma problemini açıklayabilmek için yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular bu başlık altında verilmiştir. Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler “Gençlerin Kızılıcak Şerbeti Dizisine İlgisi” ve “Gençlerin Dizi Hakkında Görüşleri” olmak üzere iki tema altında toplanmıştır.

Şekil 1. Kızılıcak Şerbeti Dizisi Temalar Gösterimi

“Gençlerin Kızılıcak Şerbeti Dizisine İlgisi” isimli tema altında dört farklı kategori belirlenmiş, bu kategoriler “İzlenme Sıklığı”, “İzlenme Nedenleri”, “Dizide Beğenilen Karakterler” ve “Dizide Beğenilmeyen Karakterler” olarak tasnif edilmiştir. “Gençlerin Dizi Hakkında Görüşleri” başlıklı tema altında “Dini Değerlere Önem”, “Söylem ve Eylemlerde Tutarlılık”, “Davranışlarda Din ve Değerlere Uygunluk”, “Din ve Değer Algısı ile Örtüşmesi”, “Seküler ve Muhafazakâr Aile Yapısında Farklılıklar”, “Bazı Karakterlerin Muhafazakâr Olarak Tanımlanması”, Dizideki Karakterlerin Toplumdaki Karşılığı”, “Dizinin Din ve Değer Tasavvuruna Etkisi”, “Dizinin Verdiği Mesajlar” ve “Dizinin Senaryosunda Değişiklik” olmak üzere on farklı kategori belirlenmiştir.

Tablo 2. Katılımcı Profiline Göre Kızılıcak Şerbeti Dizisi

Kod Sistemi	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13	K14	K15	K16	K17	K18	K19	K20	K21	K22
Gençlerin Kızılıcak Şerbeti Dizisine İlgisi																						
İzlenme Sıklığı																						
İzlenme Nedenleri																						
Dizide Beğenilen Karakterler																						
Dizide Beğenilmeyen Karakterler																						
Gençlerin Diziye Eleştirileri																						
Dini Değerlere Önem																						
Söylem ve Eylemlerde Tutarlılık																						
Davranışlarda Din ve Değerlere Uygu																						
Din ve Değer Algısı ile Örtüşmesi																						
Seküler ve Muhafazakâr Aile Yapısın																						
Bazı Karakterlerin Muhafazakâr Oları																						
Dizideki Karakterlerin Toplumdaki K																						
Dizinin Din ve Değer Tasavvuruna Et																						
Dizinin Verdiği Mesajlar																						
Dizinin Senaryosunda Değişiklik																						

Tablo 3’te Kızılıcak Şerbeti dizisi ile ilgili olarak katılımcıların farklı açılardan yorumlarda bulundukları görülmektedir. Tabloda yoğunluklu olarak verilen cevaplar gösterilmektedir. Özellikle dizinin verdiği mesajlar kategorisinde yoğunluk bulunmaktadır.

1. Gençlerin Kızılıcak Şerbeti Dizisine İlgisi

Makalenin Kızılçık Şerbeti dizisi ile ilgili çalışmanın verileri iki tema altında toplanmış, ilk tema olan “Gençlerin Kızılçık Şerbeti Dizisine İlgisi” altında dört kategori belirlenmiştir.

Şekil 2. Gençlerin Kızılçık Şerbeti Dizisine İlgisi Adlı Tema ve Alt Kategoriler Modeli

1.1. İzlenme Sıklığı

“Gençlerin Kızılçık Şerbeti Dizisine İlgisi” adlı temanın ilk kategorisi “İzlenme Sıklığı” başlığı altında ele alınmıştır. Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda, genel olarak katılımcıların diziyi düzenli olarak takip ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların çoğunluğu diziyi düzenli izlediklerini belirtmiş, düzenli izlemediğini, sosyal medyada denk geldikçe izlediğini belirtenlerin de bölümlerde yaşanan yeni olay ve gelişmelerden haberdar oldukları görülmüştür.

"Sürekli seyretmiyorum ama popüler bir dizi olduğu için sürekli haberdar oluyorum." (K10)

Katılımcılardan 2 kişi (K11 ve K14), TV dizisi izlemediğini diziyi internet üzerinde takip ettiklerini söylemişlerdir. Katılımcılardan K15 ve K12 diziyi izleme sıklığı konusunda düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

"İlk sezonu sürekli seyrediyordum ama bu sezon bıraktım. Sadece karşıma çıktıkça bakıyorum." (K15)

"Sürekli seyretmiyorum ama popüler bir dizi olduğu için sürekli haberdar oluyorum." (K12)

Katılımcıların ifadelerine göre Kızılçık Şerbeti dizisi TV ya da sosyal medyadan izlenmekte ve çoğunluk tarafından düzenli takip edilmektedir. Dizinin reyting oranları; AB grubunda 10.19 izlenme oranı, 32.06 izlenme payı, ABC1'de 9.96 izlenme oranı ve 26.12 izlenme payı, total grubunda ise 7.55 izlenme oranı, 20.75 izlenme olarak yüksek düzeyde izlendiğini göstermektedir (Reyting, 2024). Dolayısıyla reyting oranları bu araştırmanın izlenme sıklığını teyit etmektedir.

1.2. Gençlerin Kızılçık Şerbeti Dizine İlgisi

“Gençlerin Kızılçık Şerbeti Dizisine İlgisi” adlı temanın ikinci kategorisinde katılımcılara diziyi izleme nedenleri sorulmuştur. Kızılçık Şerbeti dizisinin izlenme nedenlerinin başında konusunun ilgi çekici oluşu gelmektedir. Katılımcılar dizinin konusunun ilgi çekici bulmakta (K1, K2, K4, K14, K15, K16, K18, K22), K11 ve K20 ise can sıkıntısından kurtulmak amacıyla diziyi izlediklerini, K16 farklı aile yapılarını merak etmesi nedeniyle, K6 kendi hayatından bir şeyler bulduğu için diziyi izlemekte olduklarını belirtmişlerdir. K7 konuyla ilgili görüşünü “Muhafazakarların hayatının ilk defa konu edilmesinden kaynaklı seyretmeye başladım, sonrasında olayların ilgi çekiciliği beni diziyi bağladı.” ifade ederken, K14 “İlk başlarda konu olarak diğer dizilerden farklı oluşu ve popüler olması nedeniyle izliyordum.” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılardan K4 ve K8 dizinin kesitlerine sosyal medyada rastladıkları için seyrettiklerini söylemişlerdir. K3, K5, K14 dizideki kaos hoşlarına gittiği ve diziyi eğlenceli buldukları için, K10, K16, K17, diziyi farklı aile türlerini konu edindiği için izlediklerini ifade etmişlerdir. Bu konuda katılımcıların bazılarının görüşleri şöyledir:

"Kaos olması nedeniyle izliyorum. İzlerken sıkımda nedeni kaos olması." (K10)

"Aslında bir twitch yapımcısıyla birlikte izliyorum çoğu zaman. Kendisinin yaptığı yorumlarla komik oluyor." (K11)

"Başta tesettürlü hanımlar olduğundan dolayı yakın hissetmiş ve merak ederek izlemeye başlamıştım. Şu an ise acaba daha ne kadar İslam'ı olmadığı gibi gösterip saçmalayacaklar diye bakıyorum." (K6)

Bu kategoride katılımcıların görüşlerine göre katılımcıların çoğunluğunun diziyi ilgi çekici buldukları, bir kısmı eğlenceli olduğunu düşündükleri için seyrettikleri anlaşılmaktadır.

1.3. Dizide Beğenilen Karakterler

“Gençlerin Kızılık Şerbeti Dizisine İlgisi” adlı temanın üçüncü kategorisinde katılımcılara dizide beğendikleri karakterler sorulmuştur. Katılımcıların beğendiği karakterlerin çeşitli sebeplere dayalı olarak farklılaştığı görülmektedir. 5 katılımcı (K10, K12, K13, K14, K16) Mustafa karakterini ve 4 katılımcı (K5, K9, K12, K17) Sönmez Hanım karakterini sevdiği, takdir ettiği tespit edilmiştir. Katılımcılardan K6, K15, K18 ve K20 muhafazakâr karakterini iyi temsil ettiği için Pembe Hanım karakterini ve seküler kesimi iyi temsil ettiği için Kıvılcım Hanım karakterini takdir ettiklerini dile getirmişlerdir. K15 konuyla ilgili görüşünü "Bence muhafazakâr kesimden Pembe Hanım dinini doğru yaşayan ve ifade eden karakterlerden biri. Kıvılcım karakteri de seküler kesimi doğru lanse eden bir kadın. Ben iki tarafa da saygı duyuyorum ve ikisinin de güçlü karakterleri onları önemli kişiler yapıyor." söylemiyle ifade etmiştir.

Katılımcılardan 4 kişi K8, K10, K11 ve K13 Nursema karakterinin davranışlarını ve tesettür konusundaki tavrını beğendiklerini bildirmişlerdir. K18 Ömer karakterini tam olarak ne muhafazakâr ne de seküler olmadığı için olumlu gördüğünü, K4 Mihri karakteri değerlere uygun davrandığı için bu karakteri beğendiğini dile getirmiştir. Bu kategoride bazı katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

"Dizide en sevdiğin kadın Kıvılcım Hanım, çok karakterli, terbiyeli bir kadın onun bütün davranışları değil ama çoğu davranışları çok hoşuma gidiyor. Her şeye rağmen kızlarının arkasında. Bir de Kıvılcım hanımın annesi çok iyi bir kadın." (K3)

"Sönmez karakteri bence dizide olayları dengelemek için yazılmış bir karakter. Sönmez karakteri seküler ama dini ve toplumsal değerlere önem veren ahlaklı bir karakter. İnançlara olan saygısı ve aile, vicdanlı tutumuyla ön plana çıkıyor." (K9)

"Sadece Mustafa ve Nursema. Gerçekten çok iyi insanlar. Dedikodu yapmıyorlar, saygılılar, kimsenin arkasından konuşmuyorlar, iftira atmıyorlar, herkesin iyiliğini düşünüyorlar ve dürüst davranıyorlar." (K10)

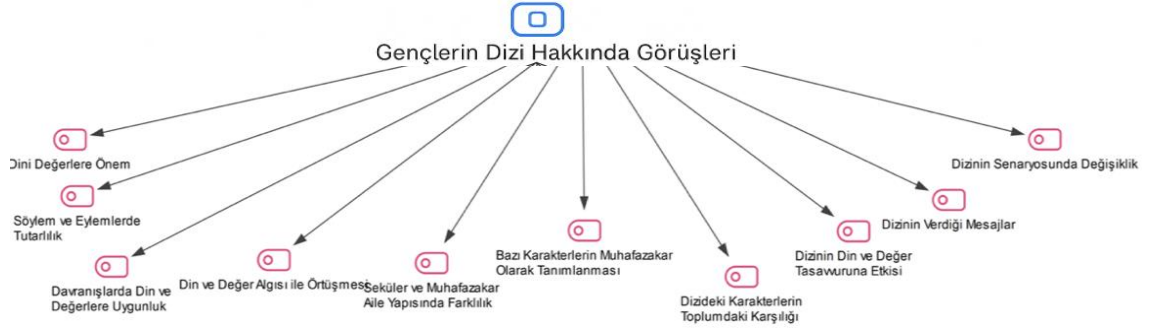
Bu kategoride katılımcıların karakterlere olan bu ilgileri dizinin karakter yapıları, çeşitliliği ve zıt özellikleri yönüyle izleyici üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Karakterler ve yaşadıkları olayların dizinin popülerite kazanmasında etkili olduğunu otaya koyduğu söylenebilir.

1.4. Dizide Beğenilmeyen Karakterler

“Gençlerin Kızılık Şerbeti Dizisine İlgisi” adlı temanın dördüncü kategorisinde katılımcılara dizide beğenmedikleri karakterler sorulmuştur. Katılımcıların ifadelerine göre en sevilmeyen dizi karakteri Nilay karakteri, ikinci olarak en sevilmeyen karakter Ömer karakteridir (K14, K18, K21). Katılımcılardan K20 Nilay karakterinin dedikodu yaptığı için en sevilmeyen karakter olduğunu düşündüğünü dile getirmiştir. Ömer karakterinin dizinin ilk bölümlerinde içki kullananlara karşı olması hatta tepki vermesine karşın kendisinin içki kullanan bir adama dönüşmesinden rahatsızlık duyduklarını ifade etmişlerdir. K13, K16 Abdullah Bey karakterini sevmediklerini ve tutarsız bulduklarını belirtirken, K15 Fatih karakterini sevmeyi, K13 hiçbirini olumlu da olumsuz da bulmadığını, dizideki karakterlerin rollerinin hakkını verdiklerini söylemiştir. Konuyla ilgili K7 düşüncelerini “Fatih karakterinin bu kadar muhafazakâr olup çok basit bir şekilde karısını aldatması” söylemiyle karakteri neden beğenmediğini ifade etmiştir. Bu kategoride katılımcılar daha çok söylem ve eylemleri tutarsız olan, yalan söyleyen, insanların aralarını bozan karakterleri beğenmediklerini ifade etmişlerdir.

2. Gençlerin Dizi Hakkında Görüşleri

“Gençlerin Dizi Hakkında Görüşleri” başlıklı tema altında üzere “Dini Değerlere Önem”, “Söylem ve Eylemlerde Tutarlılık”, “Din ve Değer Algısı ile Örtüşme”, “Davranışlarda Din ve Değerlere Uygunluk”, “Seküler ve Muhafazakâr Aile Yapısında Farklılıklar”, “Bazı Karakterlerin Muhafazakâr Olarak Tanımlanması”, Dizideki Karakterlerin Toplumdaki Karşılığı”, Dizinin Din ve Değer Tasavvuruna Etkisi”, “Dizinin Verdiği Mesajlar” ve “Dizinin Senaryosunda Değişiklik” olmak üzere on kategori bulunmaktadır.

Şekil 3. "Gençlerin Dizi Hakkında Görüşleri" Adlı Tema ve Alt Kategoriler Modeli

2.1. Dini Değerlere Önem

28 Ekim 2022 tarihinde Show TV'de yayınlanmaya başlayan Kızılıcak Şerbeti dizisinde olaylar, Fatih ve Doğa adlı karakterlerin tanışmaları ve kısa süre içinde evlenmeleriyle başlamaktadır. Dizinin temel anlatısını, Fatih karakterinin muhafazakâr bir aileden gelmesi ile Doğa karakterinin seküler bir yaşam tarzına sahip olması arasında ortaya çıkan kültürel farklılıklar oluşturmaktadır. Dizide bu farklılık, karakterlerin bireysel özelliklerinde ve aile yapılarında açıkça gözlemlenmektedir. Doğa karakterinin annesi Kıvılcım, seküler yaşam tarzını benimsemiş, bunu davranışları ve söylemleriyle açıkça ortaya koyan bir karakter olarak öne çıkmaktadır. Disiplinli, otoriter ve baskın bir figür olarak temsil edilen Kıvılcım, dine mesafeli yaklaşımı, başörtüsüne karşı olumsuz tutumu ve geleneksel değerlere olan uzaklığıyla seküler kesimin temsili niteliğindedir. Buna karşılık, Fatih karakterinin annesi Pembe Hanım gibi dini değerlere bağlı, inanç temelli bir yaşam süren kadın karakter ise kimliğini, aile yapısını ve toplumsal rollerini koruma mücadelesi içerisinde resmedilmektedir (Çelik, 2006, 55).

Dizide iki aile arasındaki toplumsal farklılık yalnızca yaşam tarzı üzerinden değil, kullanılan isimler aracılığıyla da sembolik bir biçimde yansıtılmaktadır. Muhafazakâr ailede Fatih, Abdullah, Ömer gibi daha çok dini çağrışımları olan isimler tercih edilirken; seküler ailede Kıvılcım, Doğa, Alev gibi doğayla veya soyut kavramlarla ilişkilendirilen isimler kullanılmaktadır. Bu durum, karakterlerin yaşadıkları kültürel çevreyle isimlendirme pratikleri arasında anlamlı bir bağ kurulduğunu göstermektedir. Dizide iki farklı hayat tarzı arasında yaşanan çatışma, bireyler bazında farklı şekillerde ortaya çıksa da genel olarak neredeyse her sahnede bu çatışmanın bir biçimde izleyiciye yansıtıldığı görülmektedir. Diyaloglar üzerinden de bu karşıtlık sıklıkla pekiştirilmekte; iki farklı değerler sisteminin bir arada var olma mücadelesi, çatışma dinamiği üzerinden dramatize edilmektedir. Dolayısıyla Kızılıcak Şerbeti, Türkiye'deki muhafazakâr ve seküler yaşam biçimleri arasındaki sosyo-kültürel gerilimi dramatik bir anlatı üzerinden görünür kılmaktadır (Çelik, 2006, 44).

"Gençlerin Dizi Hakkında Görüşleri" başlıklı temanın ilk kategorisinde katılımcılara dizide dini değerlere önem verilip verilmediği konusunda düşünceleri sorulmuştur. Katılımcılar, genel olarak dizide dini değerlere önem verildiği yönünde bir mesajın aktarılmaya çalışıldığını ifade etmişlerdir. 7 katılımcı (K2, K3, K4, K5, K12, K15, K21) bu mesaja rağmen dizi ile dini değerlerin alakasının olmadığını ifade etmişlerdir. K8, K9, K11, K19 ve K21 olmak üzere 5 katılımcı dizide dini değerlere önem verildiğini söylemişlerdir. Dizide değerlere önem verilmediğini düşünen katılımcıların görüşleri:

"Muhafazakâr gösterilen karakterlerin yaşamının dini değerlerle uzaktan yakından alakası yok. Zina yapan insanlar muhafazakâr gösterilmeye çalışılıyor ama yaptıkları şeyler muhafazakarlığı yansıtmıyor." (K1)

"Hiçbir şekilde dini değerlerimize önem verildiğini düşünmüyorum, önemi bırakın dinimizi kötülüyorlar ve insanları en çok da gençleri dinden çok soğutuyorlar, dinimizi yanlış anlatarak." (K3)

Bir katılımcı konuyla ilgili hurafelerin dini değer gibi gösterildiğini söylemiştir. "Toplumumuzda tabi ki dizideki gibi dinini yaşayanlarda olsa ben muhafazakâr bir ailede büyümüş biri olarak o tarz hurafe şeylerle ya da dini yozlaştıracak şekiller çok nadir gördüm ve dizinin bu konuda sadece yanlış ve hurafe şeylerin dini değer gibi gösterildiğini düşünüyorum." (K7)

Dizide dini değerlere önem verildiğini ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşleri:

"Dine ve değerlere önem vermeye çalışıyorlar. Bildikleri kadarını uygulamaya çalışıyorlar." (K9)

"Seküler olan kendi bakış açısına göre muhafazakâr olan kendi bakış açısına dini değerlere önem veriyorlar." (K4)

Katılımcılardan K14 "Bazılarına önem verdiklerini, küçük şeylere dikkat ederken daha büyük dini değerlerde hatalar yaptıklarını düşünüyorum." söylemiyle dizide önemsiz olan kurallara dikkat edilirken, önemli kurallara önem verilmediğine dikkat çekmiştir. Katılımcılardan K15 ve K18 kadın karakterlerin dini değerlere daha yakın olduğunu, erkeklerin kendi kurallarını kendilerinin oluşturduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. "Bazı karakterlerin dini değerlere önem verdiğini düşünüyorum. Genelleme yapılırsa dizideki kadınlar dini daha kurallara göre yaşarken erkekler kendi kurallarına göre yaşıyor ve dini kendilerine göre şekillendirip öyle yaşıyorlar bunun sebebi ise kendilerini daha üstün görmeleri." (K18)

K6 kodlu katılımcı ise dizide batıl inanç, hurafe ve din konularının abartıldığını, batıl inanç ve hurafelerin dini değer olarak yansıtmaya çalışıldığını, bu durumun da dizinin kalitesini düşürdüğünü belirtmiştir. Ayrıca kendi ailesinin muhafazakâr bir aile olduğunu dizide yansıtılan yaşam biçimi ve olayların gerçekte muhafazakâr ailelerde yaşanmadığını ifade etmiştir. K13 dizinin ilk bölümlerinde değerlere önem verildiğini düşünmekle birlikte son bölümlerde dizinin dini değerlerle ilgisinin kalmadığını belirtmiştir. K5, K9, K11, K18 kodlu katılımcılar dizide giyim-kuşam ve "İnşallah, Maşallah" gibi söylemlerle dindar olma görüntüsü verilmeye çalışıldığını belirtmişlerdir. Dolayısıyla, katılımcıların büyük çoğunluğu dizide dini değerlere yönelik bir vurgu olduğunu fark etmekle birlikte, bu vurgunun içeriği, derinliği ve temsil biçimi konusunda ciddi tutarsızlıklar ve sorunlar bulunduğunu belirtmiştir. Bu durum, dizinin dini değerleri temsil etme biçiminin genç izleyiciler nezdinde eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutulduğunu göstermektedir.

2.2. Söylem ve Eylemlerde Tutarlılık

İkinci temanın ikinci kategorisinde katılımcılara dizideki karakterlerin söylem ve eylemlerinde tutarlı olup olmadıkları sorulmuştur. Katılımcılardan K1 ve K21 hariç hepsi dizi karakterlerinin eylem ve söylemleri arasında tutarsızlık olduğunu düşünmektedir. Katılımcılar, Fatih karakterinin dindar söylemleri olmasına rağmen eşini aldatması, Ömer karakterinin alkollü bir mekâna gittiği zaman rahatsız olduğu hâlde bir anda alkol kullanan bir adama dönüşmesi, Abdullah karakterinin oğlu Fatih'in, tasvip etmediği tarzda bir ilişkiye girmesini eleştirmesi veya kızı Nursema karakterinin eşini seküler bulduğu için tasvip etmediği hâlde aynı tarzda yaşayan Alev karakterine aşık olması, kızını istediği bir ailenin oğluyla zorla evlendirmeye çalışırken oğullarının evliliğinde böyle bir yol takip etmemesi, Pembe karakterinin bir hata yapması hâlinde kendisine Abdullah Bey karakterinin "Sen dini bütün bir kadınsın" diyerek eşini pasivize etmesi, Abdullah Bey kendisi namaz kılan dindar bir adam olduğu hâlde "Artık kendim için yaşamak istiyorum" diyerek gayri meşru bir ilişki yaşaması ve evlilik dışı bir çocuk sahibi olacak olması, Pembe karakterinin "Hevesini alsaydın da boşanmasaydık" söylemi, muhafazakâr olanların aldatmasının normalmiş gibi gösterilmesi gibi söylem ve eylemlerdeki tutarsızlıklara örnekler vermişlerdir. Bu tür tutarsız davranışların muhafazakâr kesim hakkında olumsuz mesaj verdiğini, özellikle dizide çelişkili ve tutarsız davranışların daha çok muhafazakâr kesim üzerinde sergilendiğini belirtmişlerdir. Tabi ki bu davranış şekli ataerkillik olarak da değerlendirilebilir. Fakat katılımcılar dizideki muhafazakâr ailelerin bu davranış kalıplarıyla hareket etmelerini muhafazakarlık dinamiği üzerinden eleştirmişlerdir.

K6 konuyla ilgili düşüncelerini ayrıntılı şekilde ifade etmiştir. "Alkolün sarhoş ederek bilinç kaybına sebep olduğu için içilmesinin haram kılınmasına karşın, sanki dezenfekte olmak için sterilizasyonda kullanılması da harammış gibi davranıyorlar. Dinde zorlama yokken, Müslüman olduğunu söyleyen kadın; kızını istemediği biri ile zorla evlendiriyor, oğluna cinsel hayatı öğretsin diye eve hizmetçi alıyor, gelinlerine yalanlar söylüyor, zina zaten suç değilmiş gibi bir de bunun temizlenmesi için gayrimeşru bir çocuğun aldırılması için para teklif ediyor, sanki bu haram değilmiş gibi davranıyor. Müslüman olduğunu söyleyen adam namaz kılarken gösterilmiyor, sadece kadınlar namaz kılıyormuş gibi gösteriliyor... Ayrıca dizide kibirle "ben Müslümanım, ibadetlerimi yapıyorum ben iyisini biliyorum" tavırları, İslam'dan soğutuyor insanları." Katılımcılardan K11 ve K21 dizideki söylem ve eylemleri tutarlı bulduklarını ifade etmişler, iki tarafında kendi yaşamları genelinde tutarlı yönlerinin olduğunu söylemişlerdir. K11 "Dizideki karakterlerin söylem ve eylemlerini tutarlı buluyorum. Örneğin Doğa'nın ailesi ile Fatih'in ailesi buna en iyi örnek. Giyim kuşam olarak, söyledikleri sözler örnek verilebilir." şeklinde görüşünü açıklarken, katılımcılardan K14 ise dizideki bazı karakterlerin tutarlı bazılarını tutarsız davrandıklarına ilgi çekmiştir.

Araştırmanın verileri muhafazakâr davranış ve muhafazakarlık tutumu arasındaki farklılığı gündeme getirmiştir. Muhafazakarlık, belirli bir ideolojik çerçeve içerisinde şekillenen, toplumsal değişime temkinli

yaklaşan ve geleneksel normların korunmasını savunan bir düşünce sistemini ifade ederken; muhafazakâr davranış ise bu ideolojik çerçeveden bağımsız olarak bireylerin gündelik yaşamlarında sergiledikleri, daha çok alışkanlık ve sosyal çevrenin etkisiyle biçimlenen geleneksel eğilimli tutum ve davranışlardır (Işık, 2023, 13-18). Kızılıık şerbeti bağlamında değerdendirildiğinde, Pembe Hanım gibi karakterler hem muhafazakâr bir dünya görüşünü benimsemekte hem de buna uygun davranışlar sergilemektedir. Ancak Fatih gibi bazı karakterlerde muhafazakâr aile yapısına ait olmakla birlikte bireysel tercihlerinde zaman zaman bu değerdlerle çelişen tutumlar gözlemlenmektedir. Bu durum, karakterin muhafazakârlığı benimsemiş olmasından ziyade, muhafazakâr davranış kalıplarına belli ölçüde bağı kalmamasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, dizi yalnızca iki farklı ideolojik pozisyonu karşı karşıya getirmekle kalmamakta, aynı zamanda bireylerin bu ideolojilerle kurdukları karmaşık ve çoğı zaman tutarsız ilişkileri de görünür kılmaktadır. Ayrıca karakter isimleri üzerinden yapılan sembolik anlatım da kültürel kodlar açısından dikkat çekicidir. Muhafazakâr ailede Fatih, Abdullah, Ömer gibi dini ve tarihsel çağrışımlara açık isimler tercih edilirken; seküler ailede Kıvılcım, Doğı, Alev gibi daha çok doğa temelli ve soyut anlamlara sahip isimler kullanılmaktadır. Bu durum, ailelerin benimsedikleri değerd sistemlerinin çocuklara atfedilen anlamlar yoluyla da yeniden üretildiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, Kızılıık şerbeti dizisi, Türkiye toplumunda uzun süredir var olan seküler-muhafazakâr ayrışmasını dramatik bir anlatı üzerinden sunarken, aynı zamanda muhafazakârlığın düşünsel ve davranışsal boyutlarını iç içe geçiren bir temsil örüntüsü sergilemektedir. Bu yönüyle dizi, bireysel düzlemdeki tercihler ile kolektif değerdler arasındaki çatışma alanlarını tartışmaya açmakta ve bu tartışmayı hem karakterlerin söylemleri hem de gündelik yaşam pratikleri üzerinden izleyiciye aktarmaktadır. Bu kategoride katılımcıların çoğunluğu dizideki söylem ve eylem tutarsızlığını dile getirmişlerdir. Özellikle katılımcıların çoğunluğu dindar olduğunu söyleyip dinin kurallarına göre yaşamayanları veya çıkarlarına göre davrananları eleştirmişlerdir. Bazı katılımcılar ise dindar ya da seküler yaşantıyı daha çok giyim-kuşam üzerinden değerdlendirmişlerdir.

2.3. Davranışlarda Din ve Değerdere Uygunluk

İkinci temanın üçüncü kategorisinde dizideki karakterlerin din ve değerdere uygun davranıp davranmadığı konusunda katılımcıların görüşlerine müracaat edilmiştir. Katılımcılardan K3, K8 ve K20 hariç tüm katılımcılar dizideki karakterlerin din ve değerdere uygun davranmadıklarını bildirmişlerdir. Konuyla ilgili katılımcıların düşünceleri şöyledir:

“Abdullah’ın karısını aldatması. Pembe karakterinin oğlunun gelinini aldatmasına karşı “erkektir yapar!” (K10)

“Örneğın Pembe karakterinin oğı zina yapıp gelince kabul eden kadının kocası yapınca kıyamet koparması. Veya Nursema karakterinin gidip içki içen, barlarda şarkı söyleyen bir adama sırf âşık olduğı için evlenmesi. Abdullah karakterinin de ilk defa kalbinin sesini dinleyip aşkına sahip çıkması bahanesi ile başka kadınla birlikte olması. Dizi nereden tutsak elimizde kalıyor farkındayım.” (K13)

“Davranışları din ve değerdere uygun değıl. Örneğın içki haram diyorlar gidip içki içiyorlar.” (K17)

“Muhafazakâr bir aile görüntüsü veriyorlar ama zina yapıyorlar karşı cinsler ile baş başa kalıyorlar.” (K22)

Katılımcılardan K8 "Nursema, alkolden uzak durması onun dini algı ve değerdere uygun davrandığını gösteriyor." söylemiyle dizide din ve değerdere uygun davranışlar olduğı da belirtilmiştir. Ayrıca K1 “Kadının aşağılanması, erkeğın yüceltilmesi, İşlam’da kadına verilen değerdin gösterilmemesi.” ifadesiyle dizide din ve değerdere aykırı izlenimler verildiğine dikkat çekmiştir. K9 "Kolonya herhangi bir şekilde alkolsüz üretilemez, alkolün içilmesi dinen uygun değıldir ancak temizlik kullanılmasında sakınca yoktur. Dizide kolonya haram diye kullanılmıyor." şeklindeki ifadesiyle dizide dini değerdere uygunluğın olmadığını gündeme getirmiştir. Dolayısıyla bu kategoride katılımcıların çoğunluğu dizideki karakterlerin din ve değerdere uygun davranmadığını belirtmişlerdir.

2.4. Davranışların Din ve Değerd Algısı ile Örtüşmesi

İkinci temanın dördüncü kategorisinde katılımcılara dizideki karakterlerin din ve değerd konusundaki tutumlarının kendi din ve değerd algıları ile örtüşüp örtüşmediğı konusundaki düşüncelerini ifade etmeleri istenmiştir. Katılımcıların neredeyse tamamı dizinin olay, olgu ve karakterlerin yaşamlarının kendi din ve değerd algısıyla örtüşmediğini belirtmişlerdir. Bu görüşlerine gerekçe olarak yalan, aldatma, arkadan iş çevirme, yanlış ve kötü görülen şeylerin kendileri tarafından yapılması, erkeklerin aldatmaya daha müsait

olmalarının normal gösterilmesi, kurşun döktürme gibi inançlara yer verilmesi, dinin gereklerini yapamayanların o değeri yapmamalarını normalleştirmeye çalışması göstermişlerdir. Katılımcılardan K8, K11 ve K21 dizideki din ve değer anlayışının kendi din ve değer algıları ile uyumlu bulduklarını belirtmişlerdir. Konuyla ilgili K15'in görüşü diğer katılımcıların görüşünü de ortaya koymaktadır: "Pek örtüşmüyor diyebilirim çünkü abartı geliyor. Örneğin içinde alkol bulunan kolonya kullanılmaması gibi. Daha böyle çok abartı davranış ve söylemler var o yüzden dizideki muhafazakâr yapı bana pek hitap etmiyor."

K5 ise muhafazakâr ailelerin iyi bir haber aldıklarında Kur'an okumaları, kurban kestirmeleri, kötü bir durumda sadaka vermeyi düşünmesi gibi noktaların kendi din ve değer algısına uymakla birlikte İslam'a uygun olmayan batıl inanç, yalan, entrika, dedikodu gibi yapılan eylemlerin muhafazakâr kesim üzerinde verilmesinin kendisini üzdüğünü, bu durumun kabul edilebilir olmadığını, abartıyla verildiğini düşündüğünü ifade etmiştir.

"Her konuda olmasa da örtüşen bazı noktalar var. Örneğin, muhafazakâr ailenin iyi bir haber aldığında adak adaması, dert ve sıkıntıda Kur'an okunması, Allah'ın her daim şifa vereceğini sözlü olarak tekrar edilmesi dizide takdir ettiğim ve desteklediğim konular." (K5)

Katılımcılardan K11 konunun farklı bir yönüne dikkat çekmiştir. "Muhafazakâr kesimin muhafazakarlığı bana göre fazla. Mesela 13 yaşına gelince Nursema'yı kapatmaları. Çocuklarını evlenmeye yuva kurmaya zorlamaları gibi."

Katılımcılardan K22 kadının eve hapsedilmesinin, eğitim hakkının kısıtlanmasının, evleneceği kişi konusunda baskıya maruz kalmasının din ve değerlere uygun olmadığını söylemiştir. "Benim din ve değer algımda bir kadının eve hapsedilmesi yoktur. Biz dindarız gidemezsin, yapamazsın diye kendileri ailelerindeki kadını eve hapsederken kendileri gidip yapamazsın denileni yapabilen kadınlarla birlikte oluyorlar." (K22) Sonuç itibarıyla bu kategoride verilen cevaplar izleyici tarafından dizinin din ve değer açısından ayrıntılı bir değerlendirmeye tabi tutulduğunu ve dizideki din ve değer anlayışının katılımcıların din ve değer algısıyla uyuşmadığını göstermektedir. Ahlaki davranış açısından değer, insanın niteliklerini, niyetlerini, isteklerini ve davranışlarını değerlendirirken başvurulan normatif bir ölçüt olarak kabul edildiği bilinmektedir (Güngör, 2020). Bu bağlamda, değer kavramı bireylerin yargılarını şekillendiren temel prensipler bütünü olarak anlaşılabilir. Bu kategoride bireylerin din ve değer algısına göre dizideki karakterleri ve olayları değerlendirilmeleri istenmiştir. Dizideki karakter ve olayların katılımcıların din ve değer kriterleri ile uyumlu olmadığı görülmektedir.

2.5. Seküler ve Muhafazakâr Aile Yapısında Farklılık

İkinci temanın beşinci kategorisinde katılımcılara dizide seküler ve muhafazakâr olarak temsil edilen aile yapılarındaki farklılıklar sorulmuştur. Katılımcıların çoğunluğu dizideki seküler ve muhafazakâr aile yapıları arasında farkların olduğunu belirtmişlerdir. Bu farkların genellikle giyim-kuşam, ev hayatı ve olaylara yaklaşım tarzlarında ortaya çıktığını dile getirmişlerdir. Muhafazakâr aile yapısında içki içilmemesi, kadınların tesettürlü olması, ebeveynlerin çocukların yaşamlarına karışmaları, baskıcı olmaları ve yasaklar konusunda taviz vermek istememeleri, eve ayakkabı ile girilmemesi gibi durumlar ifade edilirken, seküler aile yapısında selamlaşmada ısrarla dini ifadeleri reddedilmesi, eve ayakkabı ile girilmesi, geç vakitlerde istenildiği yere gidebilme özgürlüğünün olması, açık giyinilmesi, alkol kullanması gibi durumlar ifade edilmiştir. Katılımcılardan K2, K3, K4, K13, K14, K21 ise dizide seküler ve muhafazakâr aile yapılarının farklı gösterilmeye çalışıldığı ama aslında iki aile tipinde de fazla bir fark olmadığını söylemişlerdir.

Konuyla ilgili K3 görüşünü "Sanki aynı yaşam tarzları varmış gibi. Örneğin Nursema evinde bambaşka kişi, dışarı çıkınca bir erkeğin gözünün dahi içine bakamaması ya da ilk defa insan görüyormuş gibi hâl tavır takınması çok saçma, muhafazakâr olmak bu değil." şeklinde ifade etmiştir. K6 ise iki aile tipi arasında fark olduğunu, bunun normal olduğunu ifade etmiştir. K2 ve K3 ise iki aile tipi arasında fark varmış gibi yansıtılmak istense de benzer hayatlar yaşandığını, benzer çelişiklere düşüldüğünü belirtmişlerdir. Katılımcılardan K4 ise iki aile tipinin birbirleriyle olan ilişkilerine bakıldığında aralarında pek bir fark olmadığını bildirmiştir. Katılımcılardan (K2, K3, K4, K13, K14, K21) haricindekiler iki aile yapısı arasında önemli farklılıklar olduğunu ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili birkaç katılımcının görüşleri şöyledir:

"Seküler kesimin alkol kullanması, eve ayakkabı ile girmesi, muhafazakâr kesimin İslam'a uygun giyinmesi gibi yaşam tarzlarında farklılıklar var." (K12)

“Çok büyük farklar var. Muhafazakâr yapıli aile içinde birbirilerine bir mesafe, evin içinde bir psikolojik savaş var kimse tam olarak rahat değil ve evin büyükleri çocuklarının artık bir birey olduğunu asla kabullenemiyor. Seküler aile yapısında ise çok fazla bir rahatlık söz konusu evde istedikleri gibi konuşabiliyorlar ve istedikleri gibi giyinip dolaşıyorlar. Kısacası muhafazakâr kesimde aileler baskı kurduğu için çocuklar onlara ayak uydurmak zorundayken seküler kısımda ise çocuklar kendi kişisel kararlarını belli bir yaştan sonra kendileri verebiliyor” (K18) Bu kategoride katılımcıların vermiş oldukları cevaplar analiz edildiğinde katılımcıların çoğunluğu dizide seküler ve muhafazakâr yaşam tarzlarının farklı olduğunu vurgulamışlardır.

2.6. Bazı Karakterlerin Muhafazakâr Olarak Tanımlanması

İkinci temanın altıncı kategorisinde katılımcılara dizide bazı karakterlerin niçin muhafazakâr olarak tanımlandıkları sorulmuştur. Katılımcılar muhafazakârlık göstergesi olarak namaz kılınması (K1), içkinin kullanılmaması (K2), giyim kuşamları (K19), günlük hayatlarında “İnşallah, Maşallah” gibi dini ifadeleri kullanmaları (K4), domuz eti, alkol gibi dinen haram olan şeylere dikkat etmeleri (K1) ve tesettürlü olmaları (K7, K8, K9, K10, K14, K15, K16, K18) nedeniyle dizideki bazı karakterlerin muhafazakâr olarak tanımlandıklarını belirtmişlerdir.

Konuyla ilgili bazı katılımcıların görüşleri şu şekildedir: "Dizide kişiler dış görünüşlerinden veya namaz kıldıkları için muhafazakâr olarak kabul ediliyor." (K1)

“Muhafazakâr özellikleri olan tesettürlü giyim, nikahlı evlilikler, ev düzeni gibi özelliklerin olması muhafazakâr olarak tanımlanmasına neden oluyor.” (K16)

Katılımcılardan K6 ve K20 diğer katılımcılardan farklı olarak dizide göstermelik olarak yapılan eylemlerin kişilerin muhafazakâr olarak tanımlanmalarına neden olduğunu ifade etmişlerdir. “Yalnızca göstermelik bir başörtü ve yalnızca dertleri olduğunda işleri düştüğünde düşündükleri ibadetleri var.” (K6)

"Dış özellikler kapalı olmaları, evlerindeki dini eşyalar, kullandıkları dini kelimeler örnek verilebilir ama davranış ve eylem açısından aynı şeyi söyleyemeyeceğim." (K20) Bu kategoride katılımcıların çoğunluğu dizideki karakterlerin muhafazakâr olarak tanımlanmalarının nedenini tesettür, alkol içilmemesi, domuz eti yenmemesi gibi nedenlere bağlamışlardır.

2.7. Dizideki Karakterlerin Toplumdaki Karşılığı

İkinci temanın yedinci kategorisinde katılımcılara dizideki karakter ve olayların toplumda karşılığı bulunup bulunmadığı konusunda ne düşündükleri sorulmuştur. Dizi karakterlerinin toplumda karşılığının olup olmadığına yönelik katılımcılara yöneltilen soruya üç katılımcı hariç (K3, K8, K17) diğer katılımcılar karakterlerin ve yaşananların toplumda karşılığı olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar günlük yaşamda Fatih karakteri gibi muhafazakâr bir aileye mensup birinin karısını aldattığı birçok muhafazakâr erkeğin de eşlerini aldattığını, Nilay ve Pembe karakterleri gibi iki yüzlü davranan kişilerin olduğunu, baskıyla büyüyen gençlerin seküler yaşama özendiklerini, başörtü kullandığı hâlde yaşam olarak dini ve ahlaki değerlerden uzak yaşayan birçok kadının bulunduğunu, hurafe ve batıl inançları hâlâ din gibi algılayan ve çocuklarına öğreten ailelerin olduğunu belirtmişlerdir. Bilhassa dizideki muhafazakâr kesim sanki dini değil de hurafeleri ve batıl inançları yaşıyor ve senaryo bunun üzerine kurgulanmış izleniminin olduğu katılımcılarca ifade edilmiştir.

Katılımcılar tüm muhafazakârların böyle yaşamadığını, gerçeğin bu olmadığını da sık sık ifade etmişlerdir. K3, K8 ve K17 ise bu dizide yer verilen karakter ve aile yapılarının bir senaryo olduğunu, gerçeği yansıtmadığını toplumda karşılığının olmadığını savunmuştur. Konuyla ilgili K3 “Hayır yoktur, hepsi kafadan uydurma şeyler. İnsanları nasıl dinden soğuturuz adlı çalışmadır.” söylemiyle düşüncesini belirtirken, K8 ise "Toplumda dizide bahsi geçen gibi bir muhafazakarlık anlayışını hâlâ devam ettiğini düşünmüyorum." şeklinde görüşünü belirtmiştir. Bu kategoride veriler analiz edildiğinde katılımcıların çoğunluğu dizideki gibi iki yüzlü davranan, yalan söyleyen, eşini aldatan, din ve ahlaki değerlerden uzak yaşayan karakterlerin toplumda karşılığının olduğunu belirtmişlerdir.

2.8. Dizinin Din ve Değer Tasavvuruna Etkisi

İkinci temanın sekizinci kategorisinde katılımcılardan dizinin din ve değer tasavvuruna etkileri hakkında görüşlerine müracaat edilmiştir. Katılımcılar dizinin din ve değer tasavvuruna etkisine yönelik çoğunlukla olumsuz etki oluşturduğu yönünde görüş beyan etmiştir (K1, K3, K4, K6, K8, 12, K16, K17). Konu hakkında bazı katılımcıların görüşleri şu şekildedir: "Dizideki bazı karakterler din ve değerler

açısından yanlış mesajlar veriyor ve bu durum insanları olumsuz şekilde etkiliyor. Kurşun dökme, büyü bozma gibi hurafeler." (K8)

"Olumsuz etki bırakıyor. Sürekli aldatan, yalan söyleyen kişiler olumsuz mesajlar veriyor." (K17)

"Ülkemizin iki türlü bir aile yapısı olduğu gerçeğini ve çocuklarının ailelerini seçemediği gerçeğini ortaya çıkarıyor her insanın özünde bir özgürlük isteği vardır, anne ve babalarımız genelde kız çocukları kaç yaşlarına gelirse gelsin her zaman erkek egemenliği altında olmaları ve korunmaları kararındadırlar. Bu muhafazarlık durumu en çokta kız çocuklarını etkilemektedir. Dizide de verilen bu özgürlük anlayışı gençleri etkiliyor." (K18) Katılımcılardan bazıları (K7, K11, K13, K14, K15, K20, K22) ise dizinin bireylerin tasavvuru üzerinde pek bir etkisinin olmadığını belirtmiştir. K11 diziyi bir dizi olarak izlediğini, hayatına, algılarına bir etkisinin olmadığını ifade etmiştir. Bazı katılımcılar (K2, K6, K8, K12, K16, K17) ise dizinin toplumdaki din ve değer algısı üzerinde olumsuz etkisi olduğunu düşünmektedir.

Dini bir hayattan ziyade dizide ahlaki bir yozlaşmanın varlığının, kadın ve erkeğe göre doğru-yanlış algılarının farklılaşmasının, evlilik dışı ilişkilerin normal gösterilmesinin, hurafe ve batıl inançlara yer verilmesinin din ve değerler konusunda bilinçsiz olan kişi ve aileler hakkında ön yargıya neden olabileceği ve toplumsal kin ve düşmanlığa yol açabileceğine dikkat çekmişlerdir. Katılımcılardan K2 konuya nereden bakıldığına göre etkisinin olumlu veya olumsuz yönde olabileceğini, ifade etmiştir. Yanlış din ve değer algılarıyla yapılan hataları gördüğünde kendisini düzeltme ve dikkatli olma konusunda olumlu etkiler oluşturduğunu belirtmiştir.

K5 ve K21 dizinin kendilerini olumlu şekilde etkilediğini, bilmedikleri birçok şeyi dizide öğrendiklerini ifade etmişlerdir. K5 düşüncesini "Daha öncesinde bilmediğim bir konu hakkında bilgi sahibi olmama yardımcı olduğunu düşünüyorum." şeklinde ifade etmiştir. Bu kategoride dizinin değer ve değer tasavvuruna olumlu ya da olumsuz etkisi olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Katılımcıların beyanları doğrultusunda dizinin olumlu, olumsuz etkileri olmakla birlikte bilinçli izleyici olduklarını düşünen katılımcılar üzerinde olumsuz etkisinin olmadığı görülmüştür.

2.9. Dizinin Verdiği Mesajlar

İkinci temanın dokuzuncu kategorisinde katılımcılara dizinin verdiği mesajlar hakkında görüşleri istenmiştir. Katılımcılara dizinin genel olarak olumsuz mesajlar verdiği yönünde söylemde bulunmuşlardır. Katılımcıların çoğunluğu (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K20, K22) dizide muhafazakâr kesimi gerici, yobaz, kaba, din ve değerleri sözde yaşayan kişiler olarak gösterildiğini düşünmektedir. Konuyla ilgili katılımcıların bazılarının görüşleri: "Seküler kesim daha cana yakın, daha hoşgörülü. Muhafazakâr kesimden soğutmak için yazılmış bir dizi. Seküler kesim çocuklarına sahip çıkıyor. Muhafazakâr kesim ise kız çocuklarına sahip çıkmıyorlar. Bu da seküler kesimi daha hoş gösteriyor. İslam anlatmıyorlar, dinden uzaklaştırma var. Örneğin erkekleri üstün tutma var, erkek aldatabilir, kadın erkekten daha aşağıda gibi yanlış mesajlar veriyor" (K1)

"Dizi tamamen mesaj verme üzerine kurgulanmış. Kutuplaştırıyor. Ki bizim toplumumuz duygusal olarak çok etkilenen bir toplum. Aslında kutuplaşmaya değil birlik olmaya teşvik eden bir dinimiz var. Örneğin Hz. Peygamber'in Medine'de uyguladığı siyasette farklı din ve kültürler olmasına rağmen birleştiriciliğin ön plana çıktığını görüyoruz. Maalesef dizi iki kesimi uçlarda olarak gösteriyor." (K2)

"Pembe hanımın bütün davranışları çok yanlış, bir tanesi de doğru değil ki, o kadar yanlış, ahlaksız kötü şeyler yapıp bir de muhafazakârım gibi şeyler demesi çok büyük ironi. Büyük oğlu için düğünden önce hazırlık gibi şey falan yapması, oğlunu başka kadınla birlikte olmaya teşvik etmesi. Bu ne demek, nasıl muhafazakâr ailelerin üstüne böyle leke sürüyorlar, insanların muhafazakâr kelimesinin çok yanlış anlaşılmasını sağlıyor." (K3)

"İstedığınızı sağlığınıza kötü olduğunu söyleyerek anneliğinizi, büyüklüğünüzü kullanarak yaptırabilirsiniz, aileniz kapalı olmanızı istiyorsa onların yanında kapalı dışarıda açık ve istediğiniz şekilde yaşayarak bu durumdan rahatlıkla kurtulabilirsiniz, erkekseniz her istediğinizi yapar bir şekilde işin içinden sıyrılırsınız... daha ne olsun!" (K6)

Katılımcılardan K9 muhafazakâr ve seküler olmak üzere iki kesimin de hata yapabileceğini, yanlışların ve hataların bireysel algılanması gerektiğini belirtmiştir. K10 ise dizinin bazı bölümlerinde muhafazakârların bilinçli olarak kötü gösterildiğini, seküler tarafın daha sempatik, hoşgörülü, anlayışlı ve özgürlükçü gösterildiğini dile getirmiştir. K11 ve K22 dizide olumsuz mesajlar verildiğini, bazı bölümlerde bazı konuların abartılı şekilde işlendiğini, bunun da yaşı küçük izleyicileri kötü etkileyeceğini belirtmiştir.

K19 ise dizide her ne kadar muhafazakâr kesim yansıtılmaya çalışılsa da aslında gerçekte manada din ve değer ekseninde muhafazakâr bir aile örneğinin dizide olmadığını ifade etmiştir.

Katılımcılardan K17 muhafazakâr yaşamın zenginlere özgü bir yaşam gibi yansıtıldığını söylerken, K14 dizide hiçbir mesaj verilmediğini sadece toplumsal yaşamdaki çatışmaların yansıtıldığını söylemiştir. Ayrıca katılımcılardan K14, K15, K16, K17, K18, K19 dizide din ve değer açısından açık ve gizli mesajlar verilmeye çalışıldığını belirtmişlerdir. K14 görüşlerini "Açık bir mesaj olarak muhafazakâr ve seküler kısmın birbirlerine nasıl önyargıyla yaklaştığını yansıtıyor. Tanımadan yapılan çok net yargıları gösteriyor." söylemiyle, K15 ise "Bence Mihri ve Görkem karakterleri üzerinden verilen birtakım mesajlar var. Bu mesajlar da muhafazakâr ailelerin, kız çocuklarının düşüncelerini görmezden gelip onları zorla kendi düşüncelerine adapte etmeye çalışmaları. Açılmalarına izin vermiyorlar kapanmalarını istiyorlar." şeklinde ifade etmişlerdir. K15'in değerlendirmesi, dizinin toplumsal cinsiyet rollerine ve bireysel özgürlüklere dair mesajlar içerdiğini göstermektedir.

Katılımcıların dizi hakkındaki değerlendirmeleri, genel olarak dizinin olumsuz mesajlar verdiği yönündedir. Katılımcıların çoğunluğu, dizinin muhafazakâr kesimi gerici, yobaz, kaba ve din ile değerleri sözde yaşayan kişiler olarak tasvir ettiğini belirtmiştir. Bu bağlamda, katılımcılar muhafazakâr ve seküler kesim olmak üzere her iki kesiminde hata yapabileceğini ve bu yanlışların bireysel düzeyde değerlendirilmesi gerektiğini ifade ederek bireylerin yanlışlarının inançlarına atfedilmemesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Dizinin belirli bölümlerinde muhafazakârların bilinçli olarak kötü gösterildiği ve seküler tarafın daha sempatik, hoşgörülü, anlayışlı ve özgürlükçü bir şekilde sunulduğu dile getirilmiştir. Bu durum, dizinin iki farklı yaşam tarzını çatışma unsuru olarak gösterdiği, dizide taraflı bir yaklaşım sergilendiği eleştiri konusu olarak belirtilmiştir. Sonuç itibarıyla dizi, hayat tarzı farklılıklarının çatışma aracına dönüştürülmesi konusunda eleştirilmekte, katılımcıların değerlendirmeleri, dizinin toplumsal ve kültürel etkilerini anlamada önemli ipuçları sunmaktadır. Bu kategoride katılımcıların ifadeleri dizide gizli ve açık olmak üzere birçok mesaj verildiği, toplumun bu mesajlardan etkilenebileceğini göstermektedir.

2.10. Dizinin Senaryosunda Değişiklik

İkinci temanın son kategorisinde katılımcılara dizinin senaryosunda değişiklik yapsalar hangi konularda yapacakları hususunda düşünceleri sorulmuştur. Dizinin senaryosu hakkında katılımcılar genel olarak diziyi ve senaryoyu beğendiklerini belirtmişlerdir (K1, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K13, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21). Aynı zamanda dizinin senaryosuna bazı noktalarda müdahale edilebileceğini de ifade eden katılımcılar olmuştur. Konuyla ilgili katılımcılar görüşlerini şu şekilde belirtmişlerdir. "Diziyi beğeniyorum ama dizide aile içi iletişimi değiştirdim. Aile içinde herkes birbirini dinleyebilse kimse yanlış kaymaz. Hakka ve adalete uyulsa insanlar kötü durumlar yaşamazlar. Benim çocuğum diye korumak yerine haklı olanın tercih edilmesini istedim. Muhafazakâr kesimde evlenen kişinin ailesine karışılması, zengin-fakir evliliği olmasının yanlışlığının ortaya konulmasını yanlış bulduğum için senaryoyu buna göre düzenledim." (K1)

"Diziyi beğenerek izliyorum ama dizide seküler ve muhafazakâr olmak üzere her iki tarafın birbirine olan önyargısını değiştirmek istedim. Böylece toplumda önyargının önüne geçilmiş olunabilirdi." (K17)

"Diziyi fena bulmuyorum. Sadece kapalı ve açık kişinin eşit görülmemesini değiştirdim." (K19)

Katılımcılar seküler ve muhafazakâr aileler arasındaki abartılı, entrikalı sahnelerin, eski kafalı, baskıcı tutumların, kadın erkek ilişkilerindeki adaletsizliğin değiştirilmesini, daha objektif bir sunum yapılmasını istediklerini belirtmişlerdir.

K2 kodlu katılımcı kadınlarla ilgili aşağılayıcı, küçük düşürücü durumları değiştirmek istediğini, K3 olumlu bir din algısı verecek şekilde senaryoyu düzenlemek istediğini, toplumda kutuplaşmaya yol açan bu durumla ilgili eğitici, bilinçlendirici bir senaryo görmek istediğini, K14 ise diziyi pek beğenmediğini aile yapılarını daha objektif yansıtan bir senaryoyu daha çok faydalı bulacağını beyan etmiştir. Katılımcılardan K5 "Sanırım değiştirmedim dizi doğrusuyla yanlışla gözler önünde ve bu hâlini seviyorum." diyerek diziyi beğendiğini ve değişiklik yapmayacağını belirtmiştir.

Katılımcılardan K6 görüşünü "Yanlış olduğunu düşündüğüm ya da yanlış olduğuna inandığım her şeyi değiştirmek istedim. Fakat Müslümanların kimisinin elinden geldiğince dinine uygun yaşadığını fakat hepsinin küçük/büyük günahları olduğunu, kimisinin bunu çok önemseyerek tövbe edip daha dikkatli olmasına karşın kimisinin nefsinin yenik düşerek yapmaya devam ettiğini, hepsinin kötü veya hepsinin iyi olmadığını göstermek anlatmak istedim." şeklinde ifade etmiştir. K7 dizideki karakterler daha gerçek olsaydı dizinin daha kaliteli olacağını belirtirken, K9 yanlış davranışların din veya seküler tutumla

bağdaştırılması yerine bireyselleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. K12 konuyla ilgili düşüncesini "Diziye pek beğenmiyorum. Aldatma, yalan söyleme, arkadan çevrilen işleri düzeltmek isterdim. Çünkü İslam hakkında bilgisi olmayan insanların bu diziye izleyip dinimizin gereklerinin bu şekilde olduğunu düşünüp uzaklaşmaları olumsuz bir durum. Kusurlu olan İslam değil, insandır." söylemiyle açıklamıştır.

Katılımcılardan K13 senaryoya müdahale edeceğini ve yapacağı değişiklikleri anlatmıştır: "Önce kılık kıyafet, sonrasında karakterlerin tutumları. Pembe'yi hemen kocasından boşattırırdım, Nursema'yı da hakeza. İkisinin de bu yanlış evlilikler sonucu takvaya gelmesini sağlardım. Abdullah karakterini ile Alev karakteri evlendirip çocuklarının en azından bir ailesi olmasını sağlardım. Ama Alev'in zaman içindeki Abdullah beye olan hareketleri ile Abdullah'ın pişman olmasını ve hayatının kararmasını isterdim. Fatih o kızla olsun. Körler sağılar birbirini ağırlar. İki bozuk insan bozuk iğrenç hayatlarına devam edip sefil olsunlar. Mustafa'yı da o şeytan Nilay'dan ayırıp hakkettiği gibi güzel ahlaklı bir kız ile evlendirirdim." K14 konuyla ilgili düşüncesini "Diziye pek beğenmiyorum. Daha hassas yaklaşılmasını sadece artık ritüel hale gelmiş eylemler yerine dinin gerçekten önem verdiği değerlerle bir yaşam sürüldüğünü göstererek örnek olmasını isterdim." söylemiyle açıklamıştır.

Katılımcıların Kızılıkcık Şerbeti dizisinin senaryosu hakkındaki düşüncelerinin genel olarak olumlu olduğu, bazı katılımcıların senaryoya belirli noktalarda müdahale edilmesi gerekliliğini bildirdikleri görülmektedir. Müdahale edilmesi gereken konular içerisinde aile içi iletişim, aile bireyleri arasında adaletli davranma, farklı hayat tarzlarına olan önyargının değiştirilmesi, toplumda kutuplaşmaya yol açan konulara dikkat edilmesi, kadın-erkek ilişkilerinin doğru bir zemine yerleştirilmesi, kadınların aşağılayıcı tavırlara maruz kalmaması, dini değerlerin daha objektif şekilde sunulması, yanlış davranışların din veya seküler tutumlarla ilişkilendirilmesi, muhafazakâr yapıların eski kafalı ve baskıcı olarak gösterilmemesi, ritüel hâle gelmiş eylemler yerine dinin gerçekten önem verdiği değerlerin ortaya konulması bulunmaktadır. Bu değerlendirmeler, dizinin toplumsal ve kültürel etkilerini anlamada önemli ipuçları sunmakta ve katılımcıların diziye dair algılarını ve eleştirilerini yansıtarak daha derinlemesine bir analiz yapmaya imkân tanımaktadır. Katılımcıların eleştirileri, senaryonun daha dengeli, gerçekçi ve eğitici bir içerikle revize edilmesi gerektiğini göstermektedir. Aynı zamanda gençlerin diziye izlerken bilinçli şekilde izledikleri de anlaşılmaktadır.

Katılımcıların ifadelerinin yoğunluk düzeyine göre dağılımı Şekil 4'de sunulmaktadır. Şekilde daha büyük punto ile gösterilen kodlar, katılımcılar tarafından daha sık dile getirilen ifadelerle işaret ederken; daha küçük punto ile belirtilenler, görece daha düşük sıklıkta kullanılan kodları temsil etmektedir.

Şekil 4. Kod Bulutu

Tartışma

Bu araştırmada, Kızılıkcık Şerbeti genç izleyiciler tarafından nasıl anlamlandırıldığı, dizide temsil edilen muhafazakâr ve seküler kimliklerin sosyo-kültürel bağlamda nasıl yorumlandığı ve bu temsillerin toplumsal algı üzerindeki etkileri nitel bir yaklaşımla derinlemesine incelenmiştir. Katılımcı görüşlerinden elde edilen veriler, Türkiye'deki dinî ve seküler yaşam tarzları arasındaki gerilimleri, kadın temsilleri, toplumsal cinsiyet rolleri ve kültürel kodların yeniden üretimi bağlamında önemli bulgular sunmuştur. Araştırma bulguları, literatürde yer alan birçok çalışmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Özellikle Altınordu'nun (2023) çalışmasında belirtildiği gibi, Kızılıkcık Şerbeti dizisi dindar ve seküler yaşam biçimleri arasındaki

farklılıklar ile bu grupların ortak noktalarını görünür kılarak, geniş bir izleyici kitlesine hitap etmekte ve toplumsal ön yargıların daha belirgin hâle gelmesine katkı sunmaktadır. Katılımcı görüşleri, dizinin karakter ve olay örgüsünü bu yönüyle oldukça dikkat çekici bulduklarını ortaya koymuştur. Bu bulgu, kurmaca popüler kültür ürünlerinin, gerçek yaşamla kurduğu sembolik ilişki sayesinde izleyiciler nezdinde yüksek bir etkileşim oluşturduğunu göstermektedir.

Arslan ve Temel'in (2023) içerik analizine dayalı çalışmasında ortaya konulan, İslami yaşam biçimlerine dair temsillerin negatif bir çerçevede ele alındığı, ayrımcı ve dışlayıcı bir dilin tercih edildiği yönündeki tespitler, bu araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Katılımcılar, muhafazakâr karakterlerin klişelere dayalı, tek boyutlu ve kimi zaman alaycı bir biçimde temsil edildiğini ifade etmiş; bu durumun, İslamofobik ve oryantalist bakış açılarının medya yoluyla yeniden üretildiğine işaret ettiğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde, Çetin'in (2023) çalışmasında dikkat çekilen, dindar bireylerin lüks yaşamla ilişkilendirilmesi ve dini sembollerin gösterişli bağlamlarda kullanılmasıyla oluşan temsilin, toplumsal gerçeklikle çeliştiği yönündeki bulgular, bu çalışmadaki verilerle örtüşmektedir. Katılımcılar, dini değerlerin içselleştirilmeden, biçimsel düzeyde sunulmasının, dizideki muhafazakârlık temsili yüzeyel ve sorunlu hâle getirdiğini vurgulamıştır. Bu durum, dinin bireysel ve toplumsal yaşamdaki yerini tartışmaya açmakta ve izleyiciler açısından temsilin anlamını belirsizleştirmektedir. Ayyıldız (2023) tarafından ortaya konulan, kamusal ve özel alan ayrımı ile kadınların bu alanlardaki temsiliyet farklılıkları, bu çalışmanın kadın karakterlere dair elde ettiği bulgularla örtüşmektedir. Katılımcıların çoğunluğu, dizide kadınların geleneksel sorumlulukları yüklenmiş olarak sunulduğunu ve dini yaşam tarzını koruma yükünün özellikle kadın karakterlere verildiğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda, dizinin ataerkil bir bakış açısıyla kurgulandığı yönünde eleştiriler getirilmiştir.

Beşikçi'nin (2023) çalışmasında tespit edilen, muhafazakâr bireylerin irrasyonel ve aşırı duyarlı olarak temsil edilmesi, bu çalışmadaki verilerle de benzerlik göstermektedir. Katılımcılar, dizide dindar karakterlerin çelişkili, tutarsız ve çoğu zaman negatif özelliklerle sunulduğunu ifade etmiş; bu durumun toplumda mevcut olan önyargıları güçlendirme potansiyeline sahip olduğu değerlendirmesinde bulunmuşlardır. Memiş Doğan (2023) ve Efe'nin (2024) çalışmaları, muhafazakâr ve seküler kimliklerin belirgin sınırlarla sunulmasının, toplumsal gerçekliği yansıtmaktan ziyade ikili bir çatışma inşa ettiğine işaret etmektedir. Katılımcı görüşleri de dizideki karakterlerin çoğunlukla uç kutuplarda konumlandırıldığını ve kimlik temsillerinin abartılı olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, toplumda hâlihazırda var olan kutuplaşmaların daha da derinleşmesine neden olabilecek bir içerik stratejisine işaret etmektedir. Yetkiner'in (2024) kadın izleyicilerle gerçekleştirdiği çalışmada ortaya konulan, kadın karakterlerin pasif ve ikincil pozisyonda sunulması, bu çalışmada da özellikle genç katılımcılar tarafından eleştirilmiştir. Ayrıca, karakter isimleri aracılığıyla da seküler ve muhafazakâr kimlikler arasında sembolik bir ayrım yaratıldığı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Bu durum, dizinin temsil stratejisinde isimlerin bile ideolojik bir işlev üstlendiği yorumlarına neden olmuştur.

Öztürk (2024) ve Aydın (2024) tarafından yapılan çalışmalarda yer alan, başörtülü kadınların kamusal alandaki temsillerinin problemli olduğu ve muhafazakâr kadınların aldatılmayı sineye çektiği temsillerin, dini ve ahlaki değerlerle çeliştiği yönündeki eleştiriler, bu araştırmanın bulgularıyla büyük ölçüde örtüşmektedir. Katılımcılar, dini değerlere yönelik bu tür temsillerin, izleyicilerin inanç sistemleri üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini belirtmişlerdir. Zikredilen çalışmalar seküler-muhafazakâr çatışması, ötekileştirme, dindar kadınların küçük görülmesi gibi konularda bizim çalışmamızla ortaklık göstermektedir. Bu çalışmanın diğer çalışmalardan farklılaştığı noktalardan biri araştırmanın çalışma grubunun gençler olması ve gençlerin büyük bir çoğunluğunun diziyi ilgi çekici bulduğunu ve bir kısmının ise eğlenceli olduğu için izlediğini ortaya koymaktadır. Diğer bir bulgu dizinin popülerlik kazanmasında karakterlerin ve yaşanan olayların etkili olması ve dizideki seküler-muhafazakâr ailelerin yaşadıkları çatışmaların diziyi olan ilgiyi arttırmasına yöneliktir. Bir başka bulgu ise dizideki söylem ve eylemler arasında tutarsızlık gözlemlendiği ve dizide yansıtılan din ve değer anlayışının katılımcıların din ve değer algılarıyla örtüşmemesidir. Ayrıca katılımcıların ifadelerine göre dizinin birey ve topluma olumlu ve olumsuz yönde etkileri bulunduğu buna mukabil bilinçli izleyicilerin diziden etkilenmedikleri sonucu medya okur-yazarlığı açısından ipuçları vermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma Kızılıçık Şerbeti dizisinin muhafazakârlık ve sekülerlik temsillerini, kadın ve erkek karakterler bağlamında nasıl yapılandığını, dini sembol ve ritüellerin ne tür anlamlarla sunulduğunu ve bu temsillerin izleyiciler nezdinde nasıl yorumlandığını ortaya koymuştur. Elde edilen veriler, popüler

kültür ürünlerinin yalnızca eğlence amaçlı değil, aynı zamanda sosyo-kültürel kimliklerin inşasında ve yeniden üretilmesinde etkin rol oynadığını göstermektedir. Bu bağlamda, Kızılıık Şerbeti dizisinin; muhafazakâr-seküler ayrımını keskinleştiren, toplumsal önyargıları yeniden üreten ve kadınlara yönelik ataerkil beklentileri normalleştiren temsiller sunduğu söylenebilir. Bununla birlikte, bazı katılımcıların diziyi eleştirel bir gözle takip ettikleri ve kendi değer sistemleri ile karşılaştırarak değerlendirdikleri gözlemlenmiştir. Bu durum, medya ürünlerinin izleyiciler tarafından yalnızca edilgen biçimde tüketilmediğini; aksine, yorumlandığını ve çeşitli anlamlandırma süreçlerine tabi tutulduğunu göstermektedir. Araştırma, medyada muhafazakâr ve seküler temsillerin daha dengeli ve çok boyutlu bir biçimde sunulması gerektiğine işaret etmekte; toplumsal kutuplaşmaların önüne geçmek adına, medya yapımcılarının temsil sorumluluğu bilinciyle hareket etmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda geliştirilen öneriler aşağıdaki şekilde sunulmuştur.

- Dizi senaryoları hazırlanırken dini ve kültürel değerlerin temsilinde daha dikkatli olunmalı ve olumsuz stereotiplerin yayılmasına yol açabilecek temsillerden kaçınılmalıdır. Araştırmanın bulgularına göre, Kızılıık Şerbeti dizisinde hem muhafazakâr hem de seküler kimlikler belirli kalıplar içinde temsil edilmekte ve bu durum toplumsal kutuplaşmaları pekiştirmektedir. Bu nedenle, medya yapımcılarının farklı yaşam tarzlarını dengeli ve çok boyutlu bir şekilde ele alması önemlidir. Özellikle dini hassasiyetler taşıyan bireylerin temsili, indirgemeci, dışlayıcı ya da karikatürize edici biçimlerden uzak durulmalı, temsilde çoğulculuk gözetilmelidir.
- İslami kavramların temsilinde kültürel ve dini hassasiyetlere saygı göz önünde bulundurulmalıdır. Dizide İslami sembol ve pratiklerin bağlamından kopararak sunulması, dini değerlere yönelik yanlış anlamaların oluşmasına yol açabilmektedir. Bu nedenle, dini sembol ve ritüellerin temsilinde özenli bir dil kullanımı büyük önem taşımaktadır. Medya yapımları, dini kimlikleri temsil ederken basmakalıp imgelerden kaçınılmalı, kültürel duyarlılık gözetilmelidir.
- Gençlere değerler eğitimi verilerek, medyada karşılaştıkları farklı temsillerin toplumsal gerçeklikle uyumlayabileceği ve eleştirel düşüncenin önemi anlatılabilir. Araştırma bulgularına göre, genç izleyiciler dizideki temsilleri eleştirel bir biçimde yorumlayabilmekte, fakat bazı durumlarda dizideki anlatılar gerçeklikle karıştırılabilmektedir. Bu bağlamda gençlerin medya içeriklerini eleştirel bakışla değerlendirebilmeleri adına medya okuryazarlığı derslerinin verilmesi önerilebilir.
- Ahlak konusunda cinsiyetçi bir yaklaşım benimsenmemelidir. Araştırma kapsamında elde edilen verilere göre, dizide kadın karakterlerin ahlak anlayışının cinsiyet temelli farklılıklarla yansıtılması ve ataerkil söylemlerin muhafazakâr kadınlar üzerinden yeniden üretilmesi ahlak tasavvurunun yanlış şekilde inşasına neden olmaktadır.
- Dizi karakterlerinin isimlendirilmesi ve sembolik kodlarının toplumsal etkileri gözden geçirilmelidir. Araştırmada, karakter isimlerinin dahi bir kutuplaşma aracı hâline geldiği, seküler ve muhafazakâr ayrışmasının bu düzeyde bile belirginleştiği görülmüştür. Bu durum, izleyicilerde bilinçdışı düzeyde kimlik kodlarının pekişmesine yol açmaktadır. Bu nedenle, senaryo üretim süreçlerinde sembolik dilin sosyolojik etkileri göz önünde bulundurulmalıdır.
- Akademik araştırmalar yoluyla popüler kültür ürünlerinin toplumsal etkisi izlenmeye devam edilmelidir. Bu çalışma, popüler bir dizinin toplumsal değerler, dini semboller ve kimlik temsilleri üzerinden nasıl anlam üretimi sağladığını göstermiştir. Benzer çalışmaların farklı popüler kültür ürünlerine de uygulanarak sosyal değişim, kutuplaşma, toplumsal algı gibi konuların izlenmesi, medya-politika ilişkisine dair daha sağlıklı çıkarımlar yapılmasına imkân tanıyabilir.

Etik Beyan

“Gençlerin Kızılıık Şerbeti Dizisindeki Karakterleri ve Olayları Dini Değerler Açısından Yorumlamaları” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Gerekli olan etik kurul izinleri T.C. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Kurulu’nun etik kurul onayı Selçuk Üniversitesi’nden 28.02.2024 tarihli ve 68– 28.02.2024 sayılı toplantısında (Evrak Sayısı: E.712536) alınmıştır.

Ethical Declaration

During the writing process of the study “*Young People’s Interpretation of Characters and Events in the Series Kızılıcık Şerbeti from the Perspective of Religious Values*” scientific rules, ethical and citation rules were followed. No falsification was made on the collected data and this study was not sent to any other academic publication medium for evaluation. In addition, permission was obtained from the Selçuk University faculty of education Committee (Date: 28/04/2024 and Decision no: E.712536) to conduct the research

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazarların çalışmadaki katkı oranları eşittir.

Statement of Contribution Rate of Researchers

The contribution rates of the authors in the study are equal.

Çatışma Beyanı

Araştırmacıların araştırma ile ilgili diğerk kişi veya kurumlarla yaşanabilecek çıkar çatışmaları bulunmamaktadır.

Declaration of Conflict

There is no potential conflict of interest in the study.

Kaynakça

- Akpınar, M. E. (2021). Televizyon ve internet haberciliğinin karşılaştırmalı analizi. *Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 3(1), 61-70. <https://doi.org/10.29228/meckad.6>
- Altınordu, A. (2023). Türkiye’de popüler kültür ve siyaset: Kızılıcık Şerbeti tartışması. *REFLEKTİF Sosyal Bilimler Dergisi*. 4(3), 621–640.
- Arıcan, S., & Arıcı, H. (2021). Sosyal medyanın gençlerin din algısına etkileri. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(2), 1062-1106. <https://doi.org/10.17859/pauifd.1020477>
- Arslan, Ş., & Temel, M. (2023). Self oryantalist islamofobik söylemin medyatik görünümü: Kızılıcık Şerbeti Dizisi örneği. *Bilimname* (50), 37-60.
- Ayyıldız, Ş. (2023). Müteyyin kentli kimliğinin mekansal izdüşümü: Kızılıcık Şerbeti dizisi örneği. *International Journal of Social Sciences Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 7/31, 132-159.
- Bahadır, A. (2005). “Çocukluk dönemi din ve değer yapılanmasında TV yayınlarının olumsuz etkileri ve çözüm önerileri”. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 20/20, 29-64.
- Beşikci, B. (2023). İslami kimliğin dizilerdeki sunumu: Kızılıcık Şerbeti örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (52), 74-91. Baltaş, Z. ve Baltaş, A. (2000). *Stres ve başa çıkma yolları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bilgin Ülken, F. (2023). Modern-geleneksel çatışmasında kadın: Kızılıcık Şerbeti dizisi. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7(1), 13-22.
- BoxofficeTürkiye. (2025). 2023/2024 sezonunun en çok izlenen Türk dizileri. Erişim. 09.04.2025. <https://boxofficeturkiye.com/haber/2023-2024-sezonunun-en-cok-izlenen-turk-dizileri--6001>
- Can, Y. (2019). Televizyon dizilerindeki şiddet kültürünün ortaöğretim öğrencileri üzerindeki etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, C. (2006). Kültürel sembol sistemi olarak isimler: isim sosyolojisine giriş. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 6(2), 39-61.
- Creswell, J. W. (2014). Research design qualitative, quantitative, and mixed method approaches. Los Angeles: SAGE Publications. Erişim adresi: https://fe.unj.ac.id/wp-content/uploads/2019/08/ResearchDesign_Qualitative-Quantitative-and-Mixed-Methods-Approaches.pdf
- Çelenk, S.(2005). Televizyon, temsil, kültür: 90’lı yıllarda sosyokültürel iklim ve televizyon içerikleri. İstanbul: Ütopya Yayınevi.
- Çetin, N. S. (2023). Dindar aile ve modern aile ilişkisinde değişim ve çatışmaları dizi filmler üzerinden okumak: kızılıcık şerbeti. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*. 6(1), 143-165.
- Doğan, M. M. (2023). Boş zaman etkinliği olarak geleneksel medyada muhafazakâr kimlikler: “Ömer” ve “Kızılıcık Şerbeti” dizisi üzerine bir inceleme. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences*. 6(2), 415-427.
- Dikmen, E. Ş. (2017). Türkiye’de Televizyon Yayıncılığının Dönüşümü: Sosyal Tv Yayıncılığı. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 5(1), 425-448. <https://doi.org/10.19145/gumuscomm.283117>
- Efe, H. S. (2024). Muhafazakâr ve laik kimliklerin televizyon dizilerinde alımlanması: “Kızılıcık Şerbeti Dizisi”. *International Journal of Communication and Media Research*. 4(1), 21-43.

- Erjem, Y.& Çağlayandereli, M. (2006). Televizyon ve gençlik: Yerli dizilerin gençlerin model alma davranışı üzerindeki etkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1), 15-30
- Fidan, S. (2018). Televizyon dizilerinde geleneksel müzik belleğinin kullanımı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(60), 125-139.
- Gülbuğ, E. (2007). *Medya üzerine çalışmalar*. Beta Yayıncılık.
- Güngör, E. (1993). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. Ötüken Yayınları.
- Işık, M. (2023). *Dünyada ve Türkiye’de muhafazakarlık*. Astana Yayınları.
- Kandemir, S. & Toprak, H. K. (2023). Gençlerin dini referans dünyası ve dijital medya. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 64,557-90. <https://doi.org/10.33227/auifd.1320301>.
- Karakoyunlu, Betül. “Seküler, dindar ve akışkan dindar kimliğin kendini gündelik yaşam pratikleri üzerinden üretimi: Kızılılık Şerbeti örneği”. *Eskiye*. 50 (Eylül 2023), 747-768.
- Kırtepe, S. (2015). Dizi karakterlerinden etkilenme hakkında izleyici değerlendirmeleri. *Gaziösmenpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3/1: 115-130.
- Kuyucu, M. (2019). Gençlerin Türkiye’de üretilen televizyon dizilerine yönelik tutumları ve dizi tüketim faktörlerinin analizi. *Uluslararası Kültürel Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 558-599.
- Noy C. (2008). Sampling knowledge: The hermeneutics of snowball sampling in qualitative research. *International Journal of Social Research Methodology*, 11(4):327-44.
- Quinn Patton, M. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. çev. Bütün, M. – Demir, S. B. Pegem Akademi.
- Palinkas L.A, Horwitz S.M., Green C.A., Wisdom J.P., Duan N., Hoagwood K. (2015). Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method implementation research. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*. 42(5):533-544.
- Şahbaz, P. & Kılıçlar, A. (2009). Filmlerin ve televizyon dizilerinin destinasyon imajına etkileri. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 1/1:31-52.
- Şener, S. (2021). Sosyal medyanın gençlerin düşünce ve değerlerine etkisi. *Akademik Platform İslami Araştırmalar Dergisi* 5/3, 529-553. <https://doi.org/10.52115/apjr.979579>.
- Tarhan, S. H., & Karakoç, E. (2020). Popüler kültür ürünü olarak televizyon dizilerinde ideolojinin sunumu. *Uluslararası Kültürel Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 70-91.
- TÜİK (2024). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. Erişim 07.04. 2025. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2024-53492](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2024-53492)
- Üstündağ, A., & Doğan, Ö. (2016). 10-14 Yaş arası gençlerin televizyon izleme alışkanlıkları ve çok izledikleri diziler. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 2016(43), 77-97.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Zavalsız, Y. S., & Soydaş Dağcı, Y. (2019). Televizyon dizilerinin toplum üzerindeki etkisi (Karabük örneği). *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 19(1), 185-201.

EXTENDED ABSTRACT

It is well-known that media and social media have an influential impact on religion and values. TV series, which have become increasingly popular in recent years, are being watched by a wide audience ranging from young to adult. Particularly, TV series with conservative themes attract a lot of attention. The TV series "Kızılılık Şerbeti" has garnered interest among both the young and adult communities. There is an interest in researching how the series influences the perception of religion and values among young people. The research has been planned as a phenomenological study, which is one of the qualitative research designs. Purposive sampling method, specifically snowball sampling, has been preferred for constructing the study group. The study group consists of a total of 22 participants, including 16 females and 6 males, who were born between 2000-2010 and currently reside in Istanbul. Participants include middle school, high school, and university students, as well as graduates from high school and university. The saturation point criterion was taken into account when determining the number of participants in the study. During the data collection process, the interview method, which is one of the qualitative research techniques, was used. Participants were asked 15 questions to express their feelings and thoughts comfortably, and with their permission, the interviews were recorded. After the interviews were completed, the audio recordings were transcribed. The content analysis method was used for data analysis. Based on the data obtained in this research, the study has been organized under two themes: "Interest of Youth in the TV Series 'Kızılılık Şerbeti'" and "Critiques of Youth towards the Series". The theme titled "Interest of Youth in the TV Series 'Kızılılık Şerbeti'" consists of four categories: "Frequency of Watching", "Reasons for Watching", "Liked Characters in the Series", and "Disliked Characters in the Series". Under the theme "Critiques of Youth towards the Series", there are nine sub-themes: "Importance of Religious Values", "Consistency in Discourse and Actions", "Adherence to Religious Values in Behavior", "Differences in Secular and Conservative Family Structures", "Identification of Some Characters as Conservative", "Societal Perceptions of Characters in the Series", "Impact of the Series on

Religious and Value Perceptions", "Messages Conveyed by the Series", and "Changes in the Series' Script". Analyses conducted under these categories indicate that the interest of youth in the series is based on various reasons such as the intriguing subject matter, portrayal of different types of families, experiencing chaos in the series, and boredom. When examining the frequency and reasons for watching, it can be determined how often the series is watched and what motivates viewers to watch it. The analysis of liked and disliked characters indicates that viewers prefer characters who possess characteristics such as consistency, honesty, and sincerity in their discourse and actions. Conversely, characters with traits like lying, intrigue, and hypocrisy are not favored by viewers. According to the expressions of the participants, the series is broadcasted on TV channels and social media platforms, and it is regularly followed by a wide audience. The majority of viewers have stated that they find the series intriguing, while some have expressed that they follow it because they find it entertaining. This situation indicates that the diversity of characters, their contrasting traits, and character structures have an impact on the audience. When evaluating the categories in the theme titled "Critiques of Youth towards the Series" of the research, critical perspectives of youth towards the series emerge. These critiques include the perception that the series does not prioritize religion and values, fails to demonstrate behaviors in line with religion and values, does not align with participants' perception of religion and values, portrays characters with societal implications, depicts differences between secular and conservative family structures, narrates actions such as superstition and folklore through conservative individuals which are not accepted by religion, negatively influences the conception of religion and values, conveys negative messages about religion and values, and potentially contributes to polarization in society, suggesting the need for changes in the script in terms of polarization. Especially noteworthy is the view that the presence of characters in the series who do not adhere to conservative lifestyles resonates within society. Additionally, participants believe that some characters in the series represent behaviors of hypocrisy and lifestyles that do not adhere to moral values commonly found in society. Another significant point highlighted in this analysis is the participants' perception that the series conveys various messages to society. The series has the potential to create social awareness by showcasing different lifestyles, values, and attitudes to viewers. However, some participants have suggested that changes should be made to the script of the series. Therefore, despite gaining wide popularity among viewers, the series "Kızılık Şerbeti" faces criticism due to inconsistencies in characters, lack of alignment with religious values, and societal messages. These findings provide important insights for TV producers and screenwriters regarding viewer expectations and societal sensitivity. In conclusion, this research on the series "Kızılık Şerbeti" provides an important resource for understanding young people's interest in television series and identifying the factors influencing this interest. Such studies can guide the content creation processes of the television industry and contribute to the provision of content that better meets viewers' expectations.